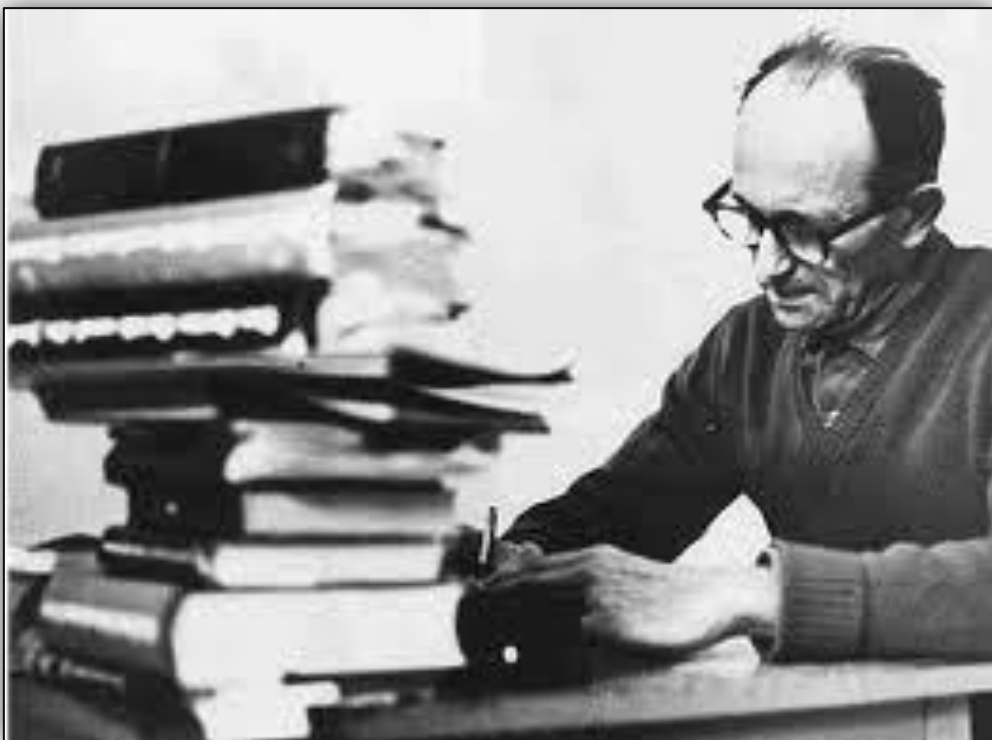

Treball de Recerca

EICHMANN A JERUSALEM

Un estudi sobre la banalitat del mal

Marta Patrón Jiménez

Escoles Freta (Mataró)

Tutor: Jaume Genís Terri

2n de Batxillerat Humanístic

Curs 2013-2014

ÍNDEX

1. Introducció	1
2. Biografia de Hannah Arendt	4
3. Biografia d'Adolf Eichmann.....	11
4. La teoria de Hannah Arendt: la banalitat del mal.....	20
5. El totalitarisme	34
6. L'antisemitisme	42
7. El sionisme.....	51
8. La concepció kantiana del mal radical	60
9. Conclusions	68
10. Glossari	70
11. Bibliografia i webgrafia	76

*Primer van agafar els comunistes,
i jo no vaig dir res perquè no era comunista.*

*Després es van endur els jueus,
i jo no vaig dir res perquè no era jueu.*

*Després, van venir a buscar els obrers;
no vaig dir res, perquè jo no era obrer ni sindicalista.*

*Més tard es van ficar amb els catòlics,
i no vaig dir res perquè jo era protestant.*

*I quan, finalment, em van agafar a mi,
no hi havia ningú que parlés per mi.*

MARTIN NIEMÜELLER

*El camí d'Auschwitz està construït d'odi,
però està empedrat amb llambordes
d'indiferència.*

IAN KERSHAW

Agraïments

A en Jaume Genís, el meu tutor, per haver-me orientat i ajudat tant durant tot el treball. Sense la seva ajuda no hauria estat possible.

1. Introducció

Aquest és un treball que abraça dues àrees humanístiques com són la Filosofia i la Història. Des d'un principi, quan des de l'escola ens van plantejar quin tema volíem tractar al Treball de Recerca, tenia clar que seria sobre història, però dubtava entre dues opcions: l'Holocaust o l'Antic Egipte. Són dos moments històrics molt diferents i sense gaire en comú, però em cridaven molt l'atenció.

En saber-ho, vaig anar veure en Jaume Genís, professor d'Història i Filosofia que havia tingut a Primer de Batxillerat a l'escola, vaig comentar-li la meua proposta i vaig dir-li que m'agradaria que em portés el treball. En Jaume ho va acceptar de bon grat i em va aconsellar que triés el nazisme, ja que era un tema que ell tenia més a prop i l'interessava més, i la veritat és que a mi també.

Sempre m'havia plantejat moltes qüestions sobre l'Holocaust, com per exemple, quines van ser les causes i les conseqüències, com va funcionar, què va passar, etc. i vaig creure que un treball d'aquest tipus era un bon moment per investigar i saber-ne més.

Quan vaig haver de centrar-me en un aspecte del nazisme, vaig voler treballar l'aplicació de les Lleis de Nuremberg i en Jaume em va comentar que podria extreure la informació de l'hemeroteca del diari "La Vanguardia". Quan vaig posar-m'hi, vaig adonar-me que era un treball que requeria molt temps i paciència i comentant-ho amb el professor, va fer-me una nova proposta. Em va presentar un llibre sobre el nazisme d'una filòsofa del segle XX: Eichmann en Jerusalén. Aquest tractava del judici d'un dels nazis col·laboradors en l'Holocaust, Adolf Eichmann, i l'estudi de l'autora sobre aquest.

Al principi no n'estava gaire segura, ja que no només tractaria la història, sinó també la vessant filosòfica, i sempre que es tracta d'aquesta ciència, els temes són complicats, però a mesura que anava aprofundint en el tema, m'agradava i m'interessava més.

Els objectius i la tesi del treball van aparèixer després de consultar la primera font d'informació en què es basaria el treball, el llibre, ja que amb aquest vaig adquirir nous coneixements sobre el tema.

La lectura em va portar a fer-me moltes preguntes que es resumien perfectament en el subtítol que Arendt va posar al seu llibre: un estudi sobre la banalitat del mal. D'aquesta manera va sorgir la tesi del treball: la banalitat del mal en Hannah Arendt.

Aquesta banalitat és un concepte aplicable a un dels personatges clau del treball, Adolf Eichmann, que es va excusar dient que l'únic que havia fet durant la seva participació a l'Holocaust havia estat acceptar ordres i complir-les, i que si tothom ho feia ell no podia negar-s'hi. Aquests, entre d'altres arguments, van formar la defensa d'Eichmann en el seu judici i fins i tot van apaivagar la consciència de la societat alemanya.

El treball per tant, consisteix en explicar la teoria de la filòsofa i la seva aplicació, en el moment en què es va donar a conèixer i avui en dia.

Per investigar sobre aquest tema, el primer que he fet ha estat conèixer la biografia de Hannah Arendt per entendre els seus interessos pel nazisme, les seves teories i les repercussions que van sorgir a partir d'aquestes, entre d'altres qüestions. A continuació, introduint-me ja en el tema, m'he informat sobre la vida del protagonista del llibre, Adolf Eichmann, per poder estudiar les qüestions que plantejava la tesi. Després, amb l'ajuda de cites del llibre, he explicat la teoria de la filòsofa contestant les preguntes que m'han sorgit al llarg de la lectura, i he aplicat aquesta teoria a la vida diària. A continuació he analitzat conceptes del nazisme com són el totalitarisme, l'antisemitisme i el sionisme, fonamentals per entendre la història del Tercer Reich i la teoria de Hannah Arendt. Per acabar, he definit la filosofia de Kant, centrant-me en la teoria del "mal radical" que va tenir una gran influència en la teoria d'Arendt i va constituir part de la defensa d'Eichmann. A més, al final del treball he afegit un Glossari per explicar els conceptes que s'han anomenat al llarg del treball i dels quals no ha aparegut una definició.

Els objectius del treball han estat aconseguir respondre de manera racional les preguntes que han anat sorgint al llarg del treball sobre el protagonista i el règim nazi i a més, defensar la tesi de Hannah Arendt, que va ser criticada durament en el seu moment.

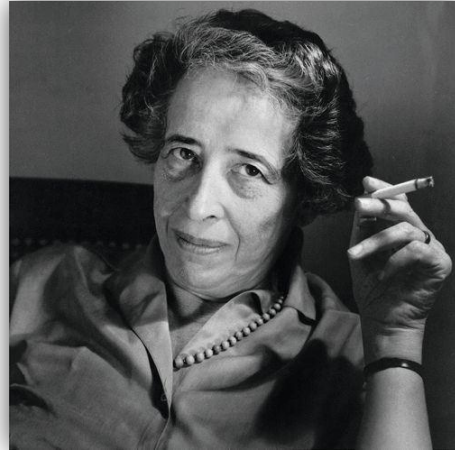
La informació està extreta del llibre de Hannah Arendt, Eichmann en Jerusalem i, principalment, de pàgines web.

Per acabar, el títol es deu al nom del llibre ja que és una clara explicació del treball: Eichmann a Jerusalem. Un estudi sobre la banalitat del mal.

2. Biografia de Hannah Arendt

2.1. Infància, joventut i estudis

Hannah Arendt va néixer el 14 d'octubre de 1906 prop de la ciutat alemanya de Hannover. Provenint d'una família de jueus seculars*, va rebre una educació liberal amb tendències socialdemòcrates per part de la seva mare. Va conèixer el judaisme reformat a través dels seus avis però, tot i així, no va pertànyer a cap comunitat religiosa, encara que sempre es va considerar jueva.

La filòsofa alemanya Hannah Arendt

Des de ben petita es va interessar per les obres de Kant, Jaspers i Kierkegaard, i va rebre classes de teologia cristiana. Als 18 anys va entrar a la Universitat de Marburgo on va assistir a les classes de Filosofia de Martin Heidegger, un professor disset anys més gran amb qui va mantenir una relació. També va rebre classes de Teologia Protestant i de Grec.

L'any 1926, dos anys més tard d'accedir a la universitat de Marburgo, va decidir traslladar-se a Friburgo, a la Universitat Albert Ludwig. Al 1928 es va doctorar en Filosofia a la Universitat de Heidelberg on va fer amistat amb Karl Jaspers.

Amb l'amistat de Kurt Blumenfeld, director i portaveu del moviment sionista alemany, va començar a preocupar-se per la situació dels jueus i la qüestió jueva.

2.2. Matrimoni, publicacions i l'arribada del Partit Nazi

El 1929 va conèixer a Günther Anders amb qui es va casar poc després. En aquest període va escriure pel diari "Frankfurter Zeitung" i va participar en seminaris de Tillich i Mannheim.

Va escriure el seu primer llibre, El concepte de l'amor en Sant Agustí: Assaig d'una interpretació filosòfica, que va ser explicat en diferents publicacions filosòfiques i literàries.

Poc després, es va mudar a Berlín amb el seu marit. Allà Hannah va començar a treballar en una obra sobre Rahel Varnhagen*. Va obtenir la beca de l'Associació d'Ajuda per a la Ciència Alemanya (*Notgemeinschaft der Deutschen Wissenschaft*) i va començar a interessar-se per les qüestions polítiques; va llegir Marx i Trotsky i va establir contactes a l'Escola Superior de Política (*Hochschule für Politik*).

Al març de 1932, el marit d'Arendt va emigrar a París on va començar la seva vida política, però tot i així, Hannah no va marxar amb ell.

Durant el mateix any, va publicar diversos articles sobre el judaisme i va discutir el paper de la dona en la vida pública.

Poc abans de l'arribada de Hitler al poder, Karl Jaspers va intentar convèncer-la en varies ocasions perquè es consideres alemanya però ella ho rebutjava senyalant la seva ascendència jueva. Al mateix temps, Kurt Blumenfeld va recomanar-li que treballés per una organització sionista, fet que, juntament amb la utilització de casa seva com a refugi per als jueus, va portar-la a ser detinguda per la Gestapo durant vuit dies.

Va defensar la postura de lluita contra el règim nacionalsocialista i, a causa d'això, va trencar la seva relació amb Heidegger quan aquest va ingressar a la NSDAP.

2.3. Exili, segon matrimoni i fugida

L'any 1933 va emigrar a França. Quan va ser a París, va tornar a treballar per a una organització sionista, entre d'altres tasques, ajudant a joves jueus a fugir a Palestina. A l'àmbit científic va continuar investigant sobre l'antisemitisme.

Arendt es va separar al 1937, poc després de conèixer a Heinrich Blücher, un ex-comunista oposat a la política d'Stalin i pertanyent al mateix cercle de refugiats alemanys.

Aquell mateix any va perdre la nacionalitat alemanya i tres anys després, al 1940, es va casar amb Blücher al mateix temps que les autoritats franceses van ordenar la deportació dels estrangers d'origen alemany.

Després de cinc setmanes al camp d'internament de Gurs, va poder fugir i va aconseguir passaports per a Lisboa per a ella i el seu nou marit.

2.4. Emigració als EUA, treball i allunyament del Sionisme

Revista jueva alemanya
"Der Aufbau"

Al maig de 1941 va arribar, amb el seu marit i la seva mare, a Nova York després de passar per Lisboa. Al principi van viure en un petit hotel gràcies a una reduïda beca que Arendt rebia de l'Organització de Refugiats Sionista.

A partir del mes d'octubre del mateix any, va començar a treballar com a redactora per la revista jueva alemanya "Der Aufbau". En aquesta, va reivindicar en molts articles la creació d'un exèrcit jueu propi per lluitar al costat dels aliats, però la proposta no va tenir èxit,

possiblement per haver-la formulat abans que comencessin els assassinats en massa als camps d'extermini.

Tot i que Arendt es va definir com a sionista, cada cop va anar prenent posicions més crítiques sobre aquesta concepció del món, comparant-la amb altres ideologies com el socialisme o el liberalisme. Considerava que la llibertat i la justícia eren els principis bàsics de la política, cosa incompatible amb la idea del poble escollit.

Al 1943, va publicar l'assaig Nosaltres refugiats (*We Refugees*), en el qual discutia la desastrosa situació dels refugiats i els apàtrides.

De 1944 a 1952 va ser directora d'investigació de la Conferència de Relacions Jueves (*Conference on Jewish Relations*), lectora a l'editorial jueva "Schocken" i gerent de la *Jewish Cultural Reconstruction Corporation* (JCR), l'organització per al salvament i la cura de la cultura jueva.

2.5. Viatges a Alemanya i informes sobre les conseqüències del règim nazi

El 26 de juliol de 1948 va morir la seva mare, Martha Arendt, durant el viatge a Anglaterra en el Queen Mary. Per encàrrec de la JCR, Hannah Arendt va viatjar a la República Federal Alemanya entre 1949 i 1950. Al 1952 va tornar-hi i a partir d'aquell moment, va desplaçar-se cap a Europa tots els anys durant uns mesos.

A l'assaig Visita a Alemanya. Les conseqüències del règim nazi (1950: *Besuch in Deutschland. Die Nachwirkungen des Naziregimes*) descriu de manera molt detallada la situació de la postguerra.

Va comprovar una curiosa indiferència entre la població; Europa estava coberta per un profund dolor causat per la descoberta dels camps de concentració i d'extermini alemanys. Tot i així, en cap altre lloc es silenciava tant la destrucció i l'espant com a Alemanya: *“La indiferència amb la que els alemanys es mouen entre les runes tenen la seva correspondència en què ningú plora als morts.”*¹

La fugida de la responsabilitat i la recerca de culpes estaven molt esteses: *“El ciutadà alemany busca les causes de l'última guerra, no en les accions del règim nazi, sinó en les circumstàncies que van conduir a l'expulsió d'Adán i Eva del Paradís.”*²

2.6. Nacionalitat nord-americana, desenvolupament professional i posicionament polític

L'any 1951 Hannah Arendt va aconseguir la nacionalitat nord-americana, la qual cosa significava per ella “el dret a tenir drets”.

Al 1933, quan era a Alemanya, Arendt es trobava realitzant una carrera acadèmica amb càtedra, però el nazisme va destruir els seus plans. En les seves cartes, i poc abans de la seva mort, senyalava que no posseïa béns ni posició, cosa que, segons la seva opinió, va contribuir a la independència del seu pensament.

¹ Arendt, Hannah. *Visita a Alemanya. Les conseqüències del règim nazi*

² Op. cit.

Als 47 anys, va aconseguir una càtedra temporal al *Brooklyn College* de Nova York, gràcies, en part, a l'èxit aconseguit als EUA amb el seu llibre sobre el totalitarisme. A la mateixa ciutat, va treballar per la fundació *Leo Baeck Institut*, un centre de documentació i investigació de la història dels jueus de parla alemanya.

Ja a mitjans dels 50, va realitzar una sol·licitud de cobrament de danys i perjudicis a l'Estat Alemany per les injustícies patides sota el règim nazi, però va ser-li rebutjada en diverses ocasions.

Al 1972, va rebre una xifra important del Govern Federal Alemany. Així, el seu cas es va convertir en un precedent, de forma que altres es van beneficiar posteriorment de les seves demandes.

Durant els anys següents, va tractar en diverses ocasions la discriminació dels negres als EUA, la "qüestió negra", la solució de la qual considerava imprescindible per a l'existència de la República i va condemnar també nombroses vegades la Guerra de Vietnam.

2.7. Vellesa i mort

Al contrari que altres estudiosos, Hannah Arendt no va realitzar una "obra tardana", sinó que va seguir desenvolupant contínuament el seu pensament polític i va demostrar el seu valor cívic. A més, en les seves cartes parlava del desig de mantenir-se productiva fins la mort.

Làpida de Hannah Arendt, 1975

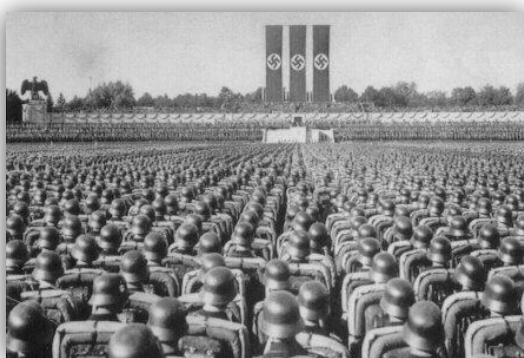
Tot i l'aparició del totalitarisme, entre d'altres, el conjunt de la seva obra està tancat en si mateix. Així, basant-se en el concepte kantian del "mal radical" que va adoptar, va formular la tesis de la "banalitat del mal", i després la va defensar durant anys.

Després d'un primer infart de miocardi al 1974, va reprendre els seus escrits i l'ensenyança i, al 1975, va patir un segon infart, aquest mortal, al seu despatx en presència d'amics.

2.8. Estudis sobre el totalitarisme

Just després de la II Guerra Mundial, Hannah Arendt va començar a treballar en un extens estudi sobre el nacionalsocialisme, al que més tard va incorporar l'estalinisme.

Arrel d'això, va escriure un llibre: Els orígens del totalitarisme, que consta de tres parts: "Antisemitisme" (*Antisemitismus*), "Imperialisme" (*Imperialismus*) i "Domini Total" (*TotaleHerrschaft*). No tracta d'historiografia, sinó que és una crítica del pensament causal de la majoria dels historiadors, on s'observa

Discurs de Hitler als membres de la NSDAP

també que tots els intents d'aquests per explicar l'antisemitisme han estat insuficients.

En la seva obra va plantejar una nova i molt discutida tesi, on defensava que els moviments totalitaris s'apoderen de totes les cosmovisions i ideologies i les poden convertir, a través del terror, en noves formes d'estat. Segons l'autora, això només ho van poder realitzar de forma complerta i única, el nazisme i l'estalinisme –fins 1966-.

Al contrari que altres autors, Arendt considerava totalitaris exclusivament a aquests dos sistemes i no a les dictadures de partit únic, com el feixisme italià, el franquisme o el règim de postguerra de la República Democràtica Alemanya. Això és degut a què el totalitarisme, al contrari que les dictadures, s'expandeix a totes les àrees de la vida, no només a nivell polític.

En el nazisme es va produir una inversió complerta del sistema jurídic. A més del terror, -crims i assassinats en massa eren la regla general- l'aspiració del domini públic era una altra característica important del totalitarisme. Les noves tècniques de propaganda, van fer que les formes polítiques tradicionals, especialment els partits, fossin més dèbils que aquests moviments.

Les descripcions d'Arendt del totalitarisme han servit sobretot als politòlegs per a desenvolupar teories del totalitarisme que van molt més enllà de la seva pròpia definició.

2.9. El procés d'Eichmann

Cobertura del procés i controvèrsies posteriors

De l'abril al juny de 1961, Hannah Arendt va assistir al judici contra Adolf Eichmann a Jerusalem, com a reportera de la revista "The New York Times". D'aquí van sorgir alguns dels seus articles i més tard, el seu llibre més conegut i discutit fins a l'actualitat, Eichmann en Jerusalén, publicat al 1963 als Estats Units i poc després a l'Alemanya Occidental.

El subtítol del llibre, *Un estudi sobre la banalitat del mal*, va portar intenses controvèrsies, sobretot per l'expressió "banalitat del mal" per referir-se a un assassí en massa. A més, també se li va recriminar l'haver tractat el paper dels consells jueus de manera massa crítica.

En una carta a la seva amiga Mary McCarthy del 16 de setembre de 1963, Arendt va escriure que havia escoltat que la Lliga Anti-Difamació* (*Anti-Defamation League*) havia enviat una circular a tots els rabins de Nova York per a què el dia d'Any Nou (*Rosh ha Shana*, 4 d'octubre) prediquessin en contra d'ella. L'exitosa campanya política tractava de crear una "imatge" per ocultar l'autèntic llibre. Arendt es va sentir impotent davant la gran quantitat de persones crítiques que tenien diners, personal i influències.

Per defensar-se, durant la seva conferència sobre la "Responsabilitat Personal en la Dictadura" (*Persönliche Verantwortung in der Diktatur*) que va presentar entre 1964 i 1965 a Alemanya, va recalcar que la seva publicació sobre el procés d'Eichmann era un "informe dels fets", tot i que alguns crítics discutien si es tractava d'un estudi sobre problemes de filosofia moral.

3. Biografia d'Adolf Eichmann

3.1. Infància i joventut

Karl Adolf Eichmann va néixer el 19 de març de 1906 a Solingen, una ciutat alemanya de la conca del riu Rin. Era el gran d'una família de 5 germans que es va traslladar des de la seva ciutat natal fins a Linz, ciutat pertanyent a l'antic Imperi Austrohongarès, per motius de treball del seu pare que havia trobat feina en una fàbrica d'aquella població.

Adolf Eichmann

La mare d'Eichmann va morir quan ell era petit i el seu pare es va tornar a casar. Va estudiar a la *Realschule*, on va rebre l'educació bàsica i mitjana; allà va conèixer un noi, en Salomó, que el convidava a dinar a casa seva, ja que a la d'Eichmann hi mancava la unió, l'estima i el nucli familiar. En aquesta mateixa casa va aprendre també a parlar en Yiddish*.

3.2. Afiliació al Partit Nacionalsocialista i vida familiar

A Àustria no va poder aconseguir feina, ja que era considerat estranger, però el seu pare tenia entre les seves amistats a Ernst Kaltenbrunner, dirigent del partit nazi, qui va afavorir l'afiliació d'Adolf a la NSDAP austríaca.

L'1 d'abril de 1932 es va afiliar al Partit Nacionalsocialista i a les SS, essent enviat a Berlín l'1 d'octubre de 1934 a l'anomenada Secció de Jueus II del Servei de Seguretat (SD). Això va fer despertar en ell un interès i un fervor frenètic cap a la doctrina d'Adolf Hitler.

El 21 de març de 1935, Eichmann es va casar amb Veronika Liebl, amb qui va tenir 4 fills: Klaus, Horst Adolf, Dieter Helmunt i Ricardo Francisco Eichmann. El nom del seu últim fill és degut a que va néixer mentre s'amagava a Argentina, després de la Segona Guerra Mundial.

3.3. L'Holocaust

Adolf Eichmann va ser l'encarregat de l'organització logística de transports de l'Holocaust. Tot i així, durant el judici d'Israel es va defensar dient que només complia ordres, encara que en nombroses ocasions es va enfrontar als seus superiors, com per exemple amb Himmler, quan aquest, al final de la Segona Guerra Mundial, va decidir acabar amb els assassinats massius i Eichmann va continuar donant les ordres necessàries perquè es seguissin produint.

Segons les declaracions que va fer durant el judici citat anteriorment, no sentia odi pels jueus, sinó que al contrari, estava emparentat d'alguna manera amb ells i, fins i tot, va ajudar-los:

“Una hija de aquel matrimonio, medio judía, según las leyes de Nuremberg... vino a verme para que le concediera permiso de emigrar a Suiza. Como es natural, se lo concedí, y el propio tío vino también a verme para pedirme que intercediera en favor de un matrimonio judío vienés. Refiero esto tan sólo para poner de manifiesto que no odiaba a los judíos, ya que mi educación, recibida de mis padres, fue estrictamente cristiana; y también es cierto que mi madre, debido a estar emparentada con judíos, tenía unas opiniones muy distintas a las normalmente imperantes en los círculos de las SS.”³

Va ser també un dels principals interlocutors nazis amb el moviment sionista i, fins i tot, va ser una de les persones que va pensar en la viabilitat de la creació d'un Estat Jueu a l'Europa de l'Est.

Durant la Conferència de Wannsee, on es va decidir dur a terme la “Solució Final”, Eichmann va ser nomenat encarregat de la logística de les deportacions cap als camps de concentració. Com a conseqüència, va crear els consells jueus o *Judenräte*, que col·laboraven en les deportacions facilitant la identificació dels habitants dels guetos: confeccionant llistes amb les persones a deportar, fent inventari dels seus béns, etc.

³ Arendt, Hannah. *Eichmann en Jerusalén. Un estudio sobre la banalidad del mal*; pàg.52

3.4. Promocions a la SS

- *SS Mann* (Soldat ras) - 1 d'octubre de 1932
- *SS Scharführer* (Sergent Primer) - 24 de desembre de 1933
- *SS Hauptscharführer* (Suboficial Superior) - 23 d'octubre de 1937
- *SS Untersturmführer* (Sotstinent) - 26 d'agost de 1938
- *SS Obersturmführer* (Tinent) - 2 de febrer de 1939
- *SS Hauptsturmführer* (Capità) - 1 d'agost de 1940
- *SS Sturmbannführer* (Major) - 1 de juliol de 1941
- *SS Obersturmbannführer* (Tinent Coronel)- 9 de novembre de 1941
- *SS Standartenführer* (Coronel) - 20 d'abril de 1945 (segons les memòries del propi Eichmann)

3.5. Col·laboradors d'Adolf Eichmann a l'Holocaust

Els delegats d'Adolf Eichmann a la Secció IVB4 de la Gestapo van tenir com a principal responsabilitat la deportació de trens de totes les persones enemigues de l'Alemanya Nazi. Per a cada país o regió ocupada existia un delegat responsable dels enviaments de persones cap als camps de concentració. Entre aquests col·laboradors d'Eichmann van ser-hi:

- **Alois Brunner**, assistent d'Eichmann. Des de novembre de 1939 fins a setembre de 1944, va dirigir les deportacions dels jueus de Viena, Moràvia (Txecoslovàquia), Tessalònica, Niça i Eslovàquia. Va desaparèixer després de la guerra i va ser condemnat a mort en absència en un judici a París al 1954. Se li va concedir asil a Síria.
- **Theodor Dannecker**. Va dirigir la preparació dels llistats de jueus francesos i espanyols per a la deportació de 1941. Va ser nomenat comissionat* a Itàlia al 1944. Després de la guerra va ser capturat pels nord-americans i es va suïcidar en un camp de presoners.
- **Rolf Günther**. Assistent d'Eichmann i supervisor dels delegats. Va ser el responsable de la deportació dels jueus de Grècia i Turquia.
- **Hans Günther**. Delegat a Bohèmia-Moràvia.

- **Dieter Wisliceny.** Va ser l'introduïdor de l'Estrella de David com a distintiu dels jueus. Responsable també de la deportació i assassinat en massa dels jueus d'Eslovàquia, Grècia i Hongria. Després de la guerra es va demanar la seva extradició* a Txecoslovàquia, on va ser executat al febrer de 1948 per les autoritats comunistes.
- **Hermann Alois Krumei,** membre de la Policia de Seguretat a Lodz (Polònia). Al 1944 va ser enviat a Hongria per organitzar la deportació de la comunitat jueva d'aquest país. Va ser arrestat a Itàlia al 1945, i després de diversos judicis va ser sentenciat a cadena perpètua al 1969.
- **Franz Novak,** la funció del qual va ser la de coordinar els trens on anaven jueus i gitanos des de cada país fins als camps de concentració. Fins a 1961 es va ocultar a Àustria. Jutjat pels seus crims al 1964, va ser sentenciat a 8 anys de presó, encara que el judici va ser anul·lat al 1966, sent absolt dels càrrecs i alliberat.
- **Gustav Richter.** Va ser enviat a Romania com a Assessor d'Assumptes Jueus a l'abril de 1941. Va realitzar el cens dels jueus i gitanos romanesos, planificant la deportació a guetos i l'exterminació de prop de 300.000 jueus al camp de Belzec, però els seus plans van fracassar quan Romania va trencar la relació amb Alemanya. Va ser sentenciat a 4 anys de presó al 1982.
- **Wilhelm Zöpf,** delegat d'Eichmann a l'Haia (Països Baixos) i responsable dels jueus del mateix país.
- **Heinz Rothke,** destinat a França.
- **Franz Abromeit,** destinat a Croàcia i Hongria.
- **Otto Hunsche,** destinat a Hongria.
- **Siegfried Seidl,** destinat a Hongria.

3.6. Fugida i misteri

A principis de 1950, Eichmann va estar a Gènova, on es va fer passar per un refugiat anomenat Ricardo Klement. Amb l'ajuda d'un frare franciscà d'idees feixistes, va obtenir un passaport emès pel Comitè Internacional de la Creu Vermella (CICR)* i un visat argentí, tots dos documents a nom de "Ricardo Klement, tècnic".

Passaport falsificat d'Eichmann

El 15 de juliol de 1950 es va embarcar cap a Argentina. Durant els següents deu anys va treballar a l'àrea de Buenos Aires exercint feines molt diverses, des de capatàs i llenyataire, fins a criador de conills. Al cap d'un temps, Eichmann aconsegueix portar a tota la seva família fins allà.

En el moment de la seva detenció pel Mossad*, Eichmann treballava com a operari a la fàbrica de la Mercedes Benz, situada en la localitat de González Catán, a la província de Buenos Aires.

3.7. Troballa a Argentina

Cap a finals dels anys 50, Adolf Eichmann va ser identificat per un veí cec d'origen jueu-alemany, Lothar Hermann, la filla del qual tenia amistançat amb un dels quatre fills d'Eichmann. La noia explicava coses al seu pare "de la llar del senyor Klement" que van fer que s'adonés de la seva veritable identitat. Els caps del Mossad no van creure al cec, perquè era impossible que aquest reconegués el criminals de guerra.

L'última pista per procedir a la detenció va ser obtinguda amb una sèrie de fotografies comparatives, en què se'l va reconèixer per la seva particular morfologia de l'orella esquerra (les fotos d'Eichmann en el seu període nazi eren gairebé totes del costat esquerre) i es va preparar un pla per capturar-lo i portar-lo a Israel. David Ben Gurion, primer ministre d'Israel, va donar la ordre

al cap del Mossad, Isser Harel - bona part de la informació va ser donada pel famós caçador de nazis Simon Wiesenthal-.

Violant tractats d'assistència consular i de la sobirania nacional argentina, l'1 de maig de 1960 un grup de *nokmin* (venjadors) del Mossad van entrar per via aèria a Buenos Aires i van iniciar l' "Operació Garibaldi" (nom del carrer on residia Eichmann). Aquest equip, dirigit per Rafael Eitan i coordinat per Peter Malkin, "especialista en segrestos", va iniciar una vigilància de gairebé dues setmanes i van descobrir que Eichmann era un home d'hàbits quotidians, la qual cosa va facilitar l'elecció del lloc de segrest.

L'11 de maig de 1960, els agents del Mossad van començar l'operació: es van situar a un carrer fent veure que el seu cotxe s'havia avariat mentre esperaven l'autobús en què havia d'anar Eichmann, però per la seva sorpresa aquest no va aparèixer. Era de nit i els agents es van desesperar, però van decidir esperar l'autobús següent. L'espera va donar fruits: Eichmann va arribar.

Aquest no va sospitar en veure el vehicle avariat i un dels agents es va apropar i li va dir l'única frase en espanyol que sabia: *Un moment senyor, puc preguntar-li una cosa?*

Eichmann es va detenir sorprès, va posar-se una mà a la butxaca i l'agent se li va tirar al damunt. El nazi va cridar però el motor del vehicle es va engegar i va esmorteir els seus crits.

Aleshores, els quatre agents israelians el van traslladar a un pis franc on va ser lligat a un llit i interrogat fins que va admetre la seva veritable identitat.

Una setmana més tard va arribar l'avió que els havia de tornar a Israel. Aquest es va endarrerir per motius burocràtics, la qual cosa va despertar l'angoixa dels seus segrestadors per la por a què Eichmann pogués ser buscat pels seus familiars o altres nazis.

Durant aquesta setmana, van obligar a Eichmann a signar una carta que deia:

"Jo, Adolf Eichmann, per mitjà d'aquesta carta declaro que vaig a Israel per la meva pròpia voluntat a netejar la meva consciència".

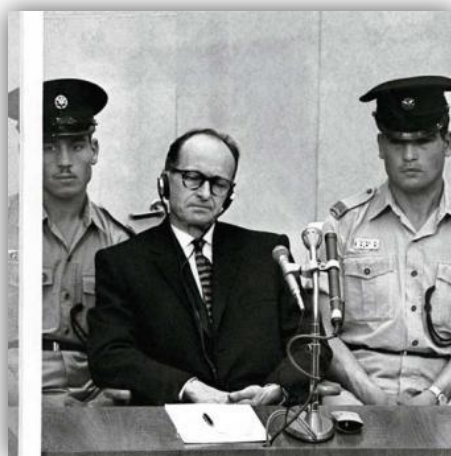
Vuit dies més tard, el 20 de maig, l'avió va arribar. Eichmann va ser conduït semi-inconscient a l'aeroport internacional d'Ezeiza amb una altra identitat, vestit com un mecànic de l'aeronau i simulant embriaguesa. Assegut en un seient de primera classe, amb passaport fals, va ser tret del país immediatament cap a la ciutat d'Haifa, a Israel.

Per aquest segrest, el govern argentí, per mitjà de l'ambaixador Mario Amadeo, va reclamar una greu violació de la sobirania davant el Consell de Seguretat de les Nacions Unides. Aquest va rebre suport de l'organisme internacional, però Israel mai va tenir intencions de retornar al criminal nazi. Això va generar problemes entre l'Argentina i Israel.

3.8. Judici i execució a Israel

La captura d'Eichmann va ser anunciada amb un gran desplegament de mitjans.

A Jerusalem va ser sotmès a judici per un tribunal presidit pels jutges Moshe Landau, Benjamin Halevy i Yitzhak Raveh, on va ser acusat d'haver comès 15 delictes entre els quals hi havia crims contra el poble jueu, crims contra la humanitat i crims de guerra, durant el període del règim nazi i en especial durant la Segona Guerra Mundial.

Adolf Eichmann al judici de Jerusalem

La Llei de Càstig de Nazis i Col·laboradors establia que *“qualsevol persona que hagi comès un d'aquests [...] delictes [...] pot ser condemnada a la pena de mort.”*

Segons la Llei Nazi, no havia comès cap delicte, però en realitat no l'acusaven d'haver-ne comès algun, sinó d'haver executat “actes d'estat”, per tant segons l'acusat, estava obligat a obeir les ordres que se li donaven.

El seu advocat defensor va ser Robert Servatius, de Colònia, els honoraris del qual satisfia l'Estat d'Israel. Aquest va respondre a la pregunta sobre la culpabilitat de l'acusat: *“Eichmann es creu culpable davant Déu, no davant la Llei.”*

Sobre els “actes d’estat” d’Eichmann, va dir que els fets “*són recompensats amb condecoracions quan s’aconsegueix la victòria, i condueixen a la força en el moment de la derrota.*”

Eichmann va al·legar en la seva defensa que les accions que va cometre eren sota l’obediència deguda als seus superiors i que aquests es van aprofitar d’aquesta característica. Tot i així, el jurat el va declarar culpable de genocidi.

A més, segons ell, l’acusació d’assassinat era injusta perquè “*mai he matat a un ésser humà. Mai vaig donar ordres de matar a un jueu o a una persona no jueva. Ho nego rotundament.*” Però va deixar ben clar que hagués matat al seu propi pare si li haguessin manat. Una vegada i una altra va repetir que només se’l podia acusar d’“ajudar” a l’aniquilació dels jueus i de tolerar-la.

El pèrit en assumptes jueus del Ministeri d’Assumptes Exteriors alemany havia deixat escrita una nota en un document referent a Iugoslàvia durant una conversa telefònica on deia: “*Eichmann proposa l’afusellament.*” Aquesta va ser la única prova existent d’“ordre de matar”, si podia considerar-se així, perquè realment no va fer res més que dir als militars que seguissin fent el que ja feien.

Eichmann va dir que “mai havia tingut res en contra dels jueus” sinó que al contrari, tenia moltes “raons de caràcter privat” per no odiar-los. La defensa no va fer cas a aquestes declaracions perquè no estava interessada en problemes de consciència.

El 15 de desembre de 1961, data de clausura del judici, Eichmann va ser condemnat a la força per crims contra la Humanitat. La sentència donada es va complir la matinada del 31 de maig de 1962 a la presó de Ramla.

Aquest procés també és considerat com la gran causa judicial de l'Estat d'Israel, durant el qual Eichmann va deixar alguns testimoniatges del perquè de la seva participació en l'Holocaust:

"No vaig perseguir als jueus amb avidesa ni plaer. Va ser el govern qui ho va fer. La persecució, d'altra banda, només podia decidir-la un govern, però en cap cas jo. Acuso als governants d'haver abusat de la meva obediència. En aquella època era exigida l'obediència, tal com ho va anar més tard dels subalterns."

Les seves últimes paraules abans de morir van ser:

"Llarga vida a Alemanya. Llarga vida a Àustria. Llarga vida a Argentina. Aquests són els països amb els quals més m'identifico i mai els vaig a oblidar. Vaig haver d'obeir les regles de la guerra i les de la meva bandera. Estic preparat."

Les seves restes van ser incinerades i les cendres van ser dispersades pel mar Mediterrani, per un vaixell de la Força Naval israeliana en presència d'alguns supervivents de l'Holocaust, i fora de les aigües jurisdiccionals d'Israel. D'aquesta manera, es pretenia evitar que la seva tomba es convertís en lloc de peregrinació.

4. La teoria de Hannah Arendt: la banalitat del mal

Hannah Arendt intenta, amb la seva teoria, superar el maniqueisme que caracteritzava la visió que es tenia del període nazi, és a dir, que feia correspondre els nazis, en tant que eren assassins, amb el mal absolut i els jueus, en la seva posició de víctimes, com a éssers purs i lliures de tot el mal.

La filòsofa, per tant, amb la voluntat de superar aquest maniqueisme, equipara els assassins amb les víctimes, ja que no creia que, ni els primers fossin una representació del mal en el seu estat més pur, ni els segons el bé en ells mateixos.

La caracterització d'Adolf Eichmann

Per defensar la seva tesi, Arendt fa una sèrie de plantejaments referint-se a diversos aspectes, el primer dels quals és d'una caracterització d'Eichmann com un home normal i, fins i tot, exemplar, a partir de testimonis de persones que havien tractat amb ell:

“Y otro consideró que los rasgos psicológicos de Eichmann, su actitud hacia su esposa, hijos, padre y madre, hermanos, hermanas y amigos, era <<no sólo normal, sino ejemplar>>. Y por último, el religioso que le visitó regularmente en la prisión [...] declaró que Eichmann era un hombre con <<ideas muy positivas>>.”⁴

Les declaracions d'Eichmann durant el judici segons les quals *“<<personalmente>> nunca tuvo nada contra los judíos, sino que, al contrario, le asistían muchas <<razones de carácter privado>> para no odiarles.”⁵*, no van ser acceptades pels jutges perquè no es podia entendre que *“una persona <<normal>>, que no era un débil mental, ni un cínico, ni un doctrinario, fuese totalmente incapaz de distinguir el bien y el mal.”⁶*

⁴ Arendt, Hannah. *Eichmann en Jerusalén. Un estudio sobre la banalidad del mal*; pàg. 46.

⁵ Op.cit.; pàg.47

⁶ Op.cit; pàg.47

Per tant, l'autora volia demostrar alhora que Eichmann no era "essencialment" malvat: "Eichmann dijo que <<nunca se me había ocurrido la posibilidad de...esta solución violenta>>".⁷

Quan durant el judici es va preguntar a l'acusat el per què de la seva afiliació al partit, aquest s'excusava dient que *"fue como si el partido me hubiera absorbido en su seno, sin que yo lo pretendiera, sin que tomara la oportuna decisión. Ocurrió súbita y rápidamente."*⁸ Però se sap que això no era cert, sinó que ho va fer per ambició:

*"Él había sido un joven ambicioso, que estaba harto de su profesión de viajante de comercio [...]. Aquel viento de que antes hablamos, le había transportado desde una tarea de ganapán sin trascendencia ni significado, al cauce por el que discurría la Historia [...] y en el que un hombre como él –un fracasado antes sus iguales sociales, ante su familia y ante sí mismo- podía comenzar desde la nada, y alcanzar puestos respetables, si no llegar a la cumbre."*⁹

La col·laboració del poble jueu

Un cop demostrat que Eichmann era una persona normal, que va ingressar al partit per pura ambició i que no era violent ni partidari de les solucions del Partit Nazi, Arendt troba el punt per comparar aquest, a qui ja ha col·locat en una posició de normalitat, amb els jueus -concretament els dirigents- de qui diu que van col·laborar amb el règim nazi:

*"Los emisarios de Palestina, que entraban en contacto con la Gestapo y las SS por propia iniciativa [...] llegaban con el objeto de recabar ayuda para la inmigración ilegal de judíos a la Palestina dominada por Inglaterra. [...] no estaban interesados en operaciones de rescate [...] iban a seleccionar <<material adecuado>> [...] <<para escoger jóvenes pioneros judíos>> de entre los judíos de los campos de concentración."*¹⁰

Això va comportar una decisió difícil i compromesa per als alts càrrecs jueus: triar qui havia de salvar-se. Aquests *<<creyeron que si se trataba de una cuestión de seleccionar judíos para que sobrevivieran, era lógico que los judíos hicieran la*

⁷ Op.cit; pàg.54

⁸ Op.cit; pàg.56

⁹ Op.cit; pàg.56-57

¹⁰ Op.cit; pàg.95-96

*selección. Este fundamental error [...] condujo a una situación en la que la mayoría formada por los judíos no seleccionados se encontrara inevitablemente enfrentada con dos enemigos: las autoridades nazis y las autoridades judías.*¹¹

En aquest punt s'ha observat l'equiparació que fa Hannah Arendt dels nazis i els jueus, igualant-los al mateix nivell de maldat o bondat.

La banalitat del mal

Per tant, és en aquest moment quan inicia la seva tesi, segons la qual *“una persona <<normal>>, que no era un débil mental, ni un cínico, ni un doctrinario, fuese totalmente incapaz de distinguir el bien y el mal. Los jueces prefirieron concluir, basándose en ocasionales falsedades del acusado, que se encontraban ante un embustero y con ello no abordaron la mayor dificultad moral, e incluso jurídica, del caso [...] Sin embargo, en las circunstancias imperantes en el Tercer Reich, tan sólo los seres <<excepcionales>> podían reaccionar <<normalmente>>.”*¹²

És a dir, que les persones normals com Eichmann no podien distingir el bé i el mal i actuar correctament degut a les circumstancies en què es trobaven i que, per tant, només podien fer-ho persones excepcionals. D'aquesta manera exclou a Eichmann de culpabilitat i li dóna la significació de “peça d'un engranatge”, tal com ell havia dit anteriorment.

I com és possible que Eichmann no experimentés inquietud, remordiments o penediment? Segons Arendt, *“sólo necesitaba recordar el pasado para sentirse seguro de que no mentía y de que no se estaba autoengañando a sí mismo, ya que él y el mundo en que vivió habían estado, en otro tiempo, en perfecta armonía. Y esa sociedad alemana de ochenta millones de personas había sido resguardada de la realidad y de las pruebas de los hechos exactamente por los mismos medios, el mismo autoengaño, mentiras y estupidez que impregnaba ahora la mentalidad de Eichmann.”*¹³

Per tant, Eichmann feia servir ara el mètode que els ciutadans alemanys havien utilitzat durant l'Holocaust. Ell s'autoenganyava per sentir-se i fer-se irresponsable de tot el que havia esdevingut i intentava creure i fer creure que només obeïa ordres. Aquí es planteja la teoria de la banalitat del mal: la no

¹¹ Op.cit; pàg.96

¹² Op.cit; pàg.47

¹³ Op. cit; pàg-83-84

responsabilitat dins d'un organisme que té com a finalitat fer del mal una qüestió "normal".

L'acceptació del mal

Arribats aquí sorgeixen diverses preguntes: com es crea aquesta normalitat del mal? Com s'aconsegueix que el pitjor crim de la història esdevingui per als seus executors una "cosa normal"?

Un dels mètodes als quals van recórrer va ser el llenguatge:

"Esta actitud <<objetiva>> -hablando sobre campos de concentración en términos de <<administración>> y sobre campos de exterminio en términos de <<economía>>- era típica de la mentalidad de las SS y algo de lo que Eichmann, en el juicio, todavía se sentía orgulloso."¹⁴

Alteraven o transformaven el llenguatge per a què s'emmotllés a les seves necessitats i s'acostés a aquest intent de fer el mal "normal" o "banal".

"[...] y el juez Halevi le interrumpió: <<Doctor Servatius, supongo que ha cometido un "lapsus linguae" al decir que las muertes por gas eran un asunto médico>>. A lo que Servatius replicó: <<Era realmente un asunto médico puesto que fue dispuesto por médicos. Era una cuestión de matar. Y matar también es un asunto médico>>."¹⁵

Un altre mètode va ser convertir els assassins en protagonistes d'una tasca històrica que només esdevenia de forma excepcional:

"Lo que se grababa en las mentes de aquellos hombres que se habían convertido en asesinos, era la simple idea de estar dedicados a una tarea histórica, grandiosa, única (<<una gran misión que se realiza una sola vez en dos mil años>>), que, en consecuencia, constituía una pesada carga. Esto último tiene gran importancia, ya que los asesinos no eran sádicos, ni tampoco homicidas por naturaleza, y los jefes hacían un esfuerzo sistemático para eliminar de las organizaciones a aquellos que experimentaban placer físico al cumplir con su misión."¹⁶

¹⁴ Op.cit;pàg.108

¹⁵ Op.cit; pàg.109

¹⁶ Op.cit; pàg.160

Ara torna a aparèixer la normalitat dels assassins, que no eren sàdics ni homicides i que, fins i tot, els dirigents nazis eliminaven a tot aquell a qui agradés matar. Tampoc es podia considerar que aquests fossin necis que no sabien el que feien, ja que *“las SS armadas [...] y sus jefes habían sido elegidos por Heydrich entre los mejores de las SS, todos ellos con título universitario.”*¹⁷

Tot i així, com era possible que es mostressin estoics davant tals episodis de patiment? S'intentava *“eliminar la piedad meramente instintiva que todo hombre normal experimenta ante el espectáculo del sufrimiento físico. [...] Consistía en invertir la dirección de estos instintos, o sea, en dirigirlos hacia el propio sujeto activo. Por esto, los asesinos, en vez de decir: <<¡Qué horrible es lo que hago a los demás!>>, decían: <<¡Qué horribles espectáculos tengo que contemplar en el cumplimiento de mi deber, cuán dura es mi misión!>>.”*¹⁸

D'aquesta manera atribuïen la culpabilitat dels seus actes al seu treball, és a dir, es tractaven a ells mateixos com a simples executors d'ordres.

Una altre manera de crear normalitat va ser convertint els crims en una simple tasca funcional sense més importància que una altra que pogués ser duta a terme pels mateixos funcionaris de l'Estat. Aquests últims es van reunir amb Heydrich, Himmler, Eichmann i altres membres del Partit Nazi en l'anomenada Conferència de Wannsee, la finalitat de la qual era *“coordinador todos los esfuerzos en orden a la consecución de la Solución Final.”*¹⁹ En aquesta es va discutir tant *“el tratamiento que debía darse a quienes tan solo fueran medio judíos o cuarterones de judío”*²⁰ com *“los <<diversos tipos de posibles soluciones del problema>>, lo cual significaba también los diversos modos de matar.”*²¹

El resultat va ser *“una <<agradable reunión social>> destinada a mejorar las relaciones personales entre los circunstantes. [...] Heydrich [...] dijo que debía liquidarse a unos once millones de judíos, tarea ciertamente magna, y después*

¹⁷ Op.cit; pàg.160-161

¹⁸ Op.cit; pàg.161

¹⁹ Op.cit; pàg.172

²⁰ Op.cit; pàg.172

²¹ Op.cit; pàg.172

*Eichmann redactó el acta de la reunió. [...] Todos ellos estaban muy satisfechos y de buen humor.*²²

Fins i tot, van fer creure a la població que les càmeres de gas eren una salvació i, segons el decret de Hitler dictat l'1 de setembre de 1939, “*que decía que <<debemos conceder a los enfermos incurables el derecho a una muerte sin dolor>>*”²³, un assumpte mèdic equiparable a un dret ciutadà. La manipulació del llenguatge seguia present, ja que “*la palabra <<asesinato>> fue sustituida por <<el derecho a una muerte sin dolor>>*”.²⁴

“A medida que la guerra avanzaba, con muertes horribles y violentas en todas partes [...] los centros de gaseamiento de Auschwitz, Chelmno, Majdanek, Belzek, Treblinka y Sobibor, debían verdaderamente parecer aquellas <<fundaciones caritativas del Estado>> de que hablaban los especialistas de la muerte sin dolor.”²⁵

Un cop creades aquestes condicions, el mal esdevé banal, l'excusa de l'obligació, de la no responsabilitat o qualsevol altra, poden semblar vàlides per fer d'aquest mal una cosa “normal”.

Per donar suport a aquesta tesi, Hannah Arendt va més enllà i denuncia l'actitud dels dirigents jueus que estarien dins d'aquest organisme. Com ja s'havia dit anteriorment, aquests van col·laborar amb els nazis un cop engolits pel mecanisme de l'Alemanya nacionalsocialista i van tenir actituds èticament malvades. La responsabilitat no només va ser dels dirigents, sinó també del mateix poble jueu, qui “*se inscribían en los registros, rellenaban infinidad de formularios, contestaban páginas y páginas de cuestionarios referentes a los bienes que poseían para permitir que se los embargaran más fácilmente, luego acudían a los puntos de reunión, y eran embarcados en los trenes. Los pocos que intentaban ocultarse o escapar fueron cazados por una fuerza especial de la policía judía. En tanto en cuanto Eichmann podía comprobar, nadie protestaba, nadie se negaba a cooperar.*”²⁶

²² Op.cit; pàg.173-174

²³ Op.cit; pàg.164

²⁴ Op.cit; pàg.165

²⁵ Op.cit; pàg.166

²⁶ Op.cit; pàg.176

Aquesta responsabilitat ciutadana es basava en cooperar i facilitar la feina dels nazis, sense necessitat o intenció de rebel·lar-se.

La influència del nazisme

Això planteja una altra pregunta: com és possible que uns quants milers d'homes poguessin assassinar a una població de milions de persones?

“No cabe duda de que, sin la cooperación de las víctimas, hubiera sido poco menos que imposible que unos pocos miles de hombres, la mayoría de los cuales trabajaban en oficinas, liquidaran a muchos cientos de miles de individuos.”²⁷

Els dirigents jueus es van sentir en aquells moments com a autèntics herois, *“como salvadores que <<con el sacrificio de cien hombres salvan a mil, con el sacrificio de mil a diez mil>>.”²⁸*, però avui en dia *“para los judíos, el papel que desempeñaron los dirigentes judíos en la destrucción de su propio pueblo constituye, sin duda alguna, uno de los más tenebrosos capítulos de la tenebrosa historia de los padecimientos de los judíos en Europa.”²⁹*

Tot i així, els qui van justificar l'actuació dels representants del poble jueu tractaven el tema *“como si no hubiera diferencia alguna entre ayudar a los judíos a emigrar y ayudar a los nazis a deportarlos.”³⁰*

Aquesta cooperació no va ser merament administrativa sinó que, fins i tot, el seu treball arribava a les càmeres de gas:

“[...] estos comandos trabajaban en las cámaras de gas y en los crematorios, que arrancaban los dientes de oro y cortaban el cabello a los cadáveres, que cavaron las tumbas, y, luego, las volvieron a abrir para no dejar rastros de los asesinatos masivos, que fueron técnicos judíos quienes construyeron las cámaras de gas de Theresienstadt, centro éste en el que la <<autonomía>> judía había alcanzado tal desarrollo que incluso el verdugo al servicio de la horca era judío.”³¹

²⁷ Op.cit; pàg.179

²⁸ Op.cit; pàg.181-182

²⁹ Op.cit; pàg.179

³⁰ Op.cit; pàg.429

³¹ Op.cit; pàg.188

A més, va fer que Eichmann encara es sentís més segur de què el que feia era una cosa “normal” i evitava els seus problemes morals i de consciència:

“Según Eichmann dijo, el factor que más contribuyó a tranquilizar su conciencia fue el simple hecho de no hallar a nadie, absolutamente a nadie, que se mostrara contrario a la Solución Final.”³²

Tan gran va ser aquesta contribució jueva que *“según los cálculos de Freudiger, la mitad de ellos hubieran podido salvarse si no hubieran seguido las instrucciones que les dieron los consejos judíos.”³³*

Aquest capítol de la història dels jueus és un apartat *“que el juicio de Jerusalén no puso antes los ojos del mundo en su debida perspectiva, por cuanto ofrece una sorprendente visión de la totalidad del colapso moral que los nazis produjeron en la respetable sociedad europea, no sólo en Alemania, sino en casi todos los países, no sólo entre los victimarios, sino también entre las víctimas.”³⁴*

Això significa que la maldat del nazisme va ser tan gran que va contaminar gairebé tots els països i, fins i tot, les víctimes. Aquest aspecte va ser tan sorprenent que no va voler ser mostrat al món en cap moment.

Referències a Kant

Tot i així, aquestes raons no podien constituir la defensa d'Eichmann, ja que ningú havia arribat encara a aquestes conclusions fins que Arendt ho féu anys més tard; aleshores, com s'excusa de la seva actitud? Com intenta fer creure els jutges la seva innocència? Basant-se en la moral kantiana d'obediència a la llei que creu que aquesta és un incentiu que determina la nostra tria.

“Tal como dijo una y otra vez a la policía y al tribunal, él cumplía con su “deber”; no sólo obedecía “órdenes”, sino que también obedecía la “ley”.³⁵

“Eichmann declaró repentinamente, y con gran énfasis, que siempre había vivido en consonancia con la definición kantiana del deber, dio un primer indicio de que

³² Op.cita; pàg.178

³³ Op.cita; pàg.191

³⁴ Op.cita; pàg.191

³⁵ Op.cita; pàg.205

*tenía la vaga noción de que en aquel asunto había algo más que la simple cuestión del soldado que cumple órdenes claramente criminales, tanto en su naturaleza como por la intención con que son dadas. Esta afirmación resultaba incomprensible, ya que la filosofía moral de Kant está tan estrechamente unida a la facultad humana de juzgar que elimina en absoluto la obediencia ciega.*³⁶

Per tant, la seva defensa penjava d'un fil: allò amb què es suportava la seva teoria – la filosofia de Kant- no era del tot correcte de la manera en què ell l'usava, ja que Eichmann es basava en l'obediència de la llei, com és cert indica la filosofia de Kant, però també és veritat que aquesta anteposa la capacitat humana de jutjar la moralitat de la llei, i si aquesta llei no és moral, recolza la no obediència.

També empra l' "imperatiu categòric" kantià que defensa que la màxima o incentiu de la teva acció ha de poder convertir-se en llei universal, però deforma aquest precepte moral:

*"Eichmann dio una definición aproximadamente correcta del imperativo categórico: <<Con mis palabras acerca de Kant quise decir que el principio de mi voluntad debe ser tal que pueda devenir el principio de las leyes generales>> (lo cual no es de aplicar al robo y al asesinato, por ejemplo, debido a que el ladrón y el asesino no pueden desear vivir bajo un sistema jurídico que otorgue a los demás el derecho de robarles y asesinarles a ellos).*³⁷

Per tant, si la màxima ha estat corrompuda, com és el cas del nazisme, la llei també ho estarà, i si aquesta màxima no busca per exemple el bé comú, la llei tampoc intentarà cercar-lo.

Aquesta deformació d'Eichmann ve donada per l'alteració que fa també el Tercer Reich:

*"Eichmann [...] la había modificado de manera que dijera: compórtate como si el principio de tus actos fuese el mismo que el de los actos del legislador o el de la ley común. O, según la forma del <<imperativo categórico del Tercer Reich>>, <<Compórtate de tal manera, que si el Führer te viera aprobara tus actos>>".*³⁸

³⁶ Op.cit; pàg.206

³⁷ Op.cit; pàg.207

³⁸ Op.cit; pàg.207

Aquí apareix la llei de Kant modificada de tal manera que beneficiés el règim nazi, i en ves d'esdevenir llei universal, aquesta màxima havia de ser l'aprovació del Führer.

“En este uso casero, todo lo que queda del espíritu de Kant es la exigencia de que el hombre haga algo más que obedecer la ley, que vaya más allá del simple deber de obediencia, que identifique su propia voluntad con el principio que hay detrás de la ley, con la fuente de la que surge la ley.”³⁹

Aquesta font, com ja hem dit, és el Führer.

La llei màxima va arribar a ser tan important, no només per Eichmann, sinó també per la resta de nazis que el mal, com ja hem dit, va esdevenir “banal”:

“El mal, en el Tercer Reich, había perdido aquella característica por la que generalmente se le distingue, es decir, la característica de constituir una tentación. Muchos alemanes y muchos nazis, probablemente la inmensa mayoría, tuvieron la tentación de “no” matar, de “no” robar, de “no” permitir que sus semejantes fueran enviados al exterminio (que los judíos eran enviados a la muerte lo sabían, aunque quizá muchos ignoraran los detalles más horrendos), de no convertirse en cómplices de estos crímenes, al beneficiarse con ellos. Per, bien lo sabe el Señor, los nazis habían aprendido a resistir la tentación.”⁴⁰

Aquí es veu com la situació, irònicament, s'inverteix, és a dir que ara la temptació no és fer el mal -matar, robar, etc.-, sinó no fer-lo.

El cas de Dinamarca

Però...ningú, dels milers de milions de persones que van viure l'Holocaust, ja sigui com a víctimes, assassins o simples espectadors, va tenir aquesta temptació de no obeir la llei del Führer? La resposta és sí.

“Los judíos tuvieron el tiempo justo para abandonar sus viviendas y esconderse, lo cual era muy fácil en Dinamarca, debido a que, en palabras de la sentencia

³⁹ Op.cit; pàg.208

⁴⁰ Op.cit; pàg.227

dictada en Jerusalem, <<el pueblo danés, en todos sus niveles, desde el rey hasta el más humilde ciudadano>> estaba presto a recibirles.”⁴¹

“Casi la mitad de los judíos daneses permanecieron escondidos en Dinamarca, y sobrevivieron hasta el final de la contienda.”⁴²

“Éste es el único caso de que tenemos noticias en que los nazis se enfrentaron con una resistencia “abierta” por parte de los ciudadanos del país, y el resultado parece ser que aquellos que se enfrentaron con tal resistencia modificaron la actitud al principio adoptada. Los propios nazis [...] cuando se enfrentaron con una resistencia basada en razones de principio, su <<dureza>> se deritió como mantequilla puesta al fuego, e incluso dieron muestras de cierta auténtica valentía. Que el ideal de <<dureza>>, salvo quizás en el caso de unos cuantos brutos medio dementes, no era más que un mito conducente a engañarse a uno mismo, y que ocultaba el cruel deseo de sumirse en un estado de conformidad a cualquier precio [...].”⁴³

Aquesta minoria danesa va acollir jueus d'altres països i va ocultar els seus conciutadans fins el final de la guerra i, fins i tot, va arribar a fer que els propis nazis es qüestionessin el què estaven fent i va portar a què s'adonessin del seu estat d'autoengany.

La sentència segons Hannah Arendt

Després de tots els aspectes que analitza Hannah Arendt, la majoria dels quals plens de polèmica, intenta defensar la seva opinió i explicar què és aquesta “banalitat del mal” i com hauria d'haver estat la sentència segons el seu punt de vista:

“También comprendo que el subtítulo de la presente obra puede dar lugar a una auténtica controversia, ya que cuando hablo de la banalidad del mal lo hago solamente a un nivel estrictamente objetivo, y me limito a señalar un fenómeno que, en el curso del juicio, resultó evidente. Eichmann no era un Yago ni era un Macbeth, y nada puedo estar más lejos de sus intenciones que <<resultar un

⁴¹ Op.cit; pàg.262

⁴² Op.cit; pàg.263

⁴³ Op.cit; pàg.264

villano>>, al decir de Ricardo III. Eichmann carecía de motivos, solo aquellos demostrados por su extraordinaria diligencia en orden a su personal progreso. Y, en si misma, tal diligencia no era criminal; Eichmann hubiera sido absolutamente incapaz de asesinar a su superior, para heredar su cargo. Para expresarlo en palabras llanas, podemos decir que Eichmann, “sencillamente, no supo jamás lo que se hacía”.⁴⁴

Arendt recolza que la seva teoria es va fer evident durant el judici i que Eichmann no era un home malvat però que tampoc va actuar amb normalitat:

“No, Eichmann no era estúpido. Únicamente la pura y simple irreflexión –que en modo alguno podemos equiparar a la estupidez- fue lo que le predispuso a convertirse en el mayor criminal de su tiempo. Y si bien esto merece ser clasificado como <<banalidad>>, e incluso puede parecer cómico, y ni siquiera con la mejor voluntad cabe atribuir a Eichmann diabólica profundidad, también es cierto que tampoco podemos decir que sea algo normal o común.”⁴⁵

Aleshores doncs, s'entén que l'actuació d'Eichmann es va deure a la irreflexió dels seus actes, a l'execució d'ells pel simple fet de ser ordres o pertànyer a la llei.

L'autora creu que *“resulta evidente que tal tipo de matanzas puede dirigirse contra cualquier grupo, es decir, el criterio selectivo depende únicamente de ciertos factores circunstanciales.”⁴⁶* Per tant, el judici no havia d'anar encaminat a l'extermini del poble jueu, cosa que podria fer que la condemna d'Eichmann s'agreugés més, sinó que es dirigís a l'assassinat de persones, tinguessin l'origen que tinguessin, ja que la tria de les víctimes depenia de factors circumstancials.

A més, *“la expresión <<matanzas administrativas>> parece más conveniente [...] tiene la ventaja de deshacer el prejuicio según el cual actos tan monstruosos solamente pueden cometerse contra una nación extranjera o una raza distinta.”⁴⁷*

⁴⁴ Op.cit; pàg.433-434

⁴⁵ Op.cit; pàg.434

⁴⁶ Op.cit; pàg.435

⁴⁷ Op.cit; pàg.435

Tant és així que Arendt considera que *“nos han habituado grandemente a no atribuir responsabilidad al ejecutor de determinado acto, en virtud de tal o cual determinismo”*⁴⁸, és a dir, que els factors determinants, com podria ser l'obediència a la llei, no es tenen en compte, el que significa que no justifiquen l'acte ni li treuen importància.

Denuncia a més la utilització de *“[...] la historia del pueblo judío en la Diáspora, la historia del antisemitismo, de la conducta del pueblo alemán, de las ideologías imperantes en determinada época, o de la máquina gubernamental del Tercer Reich[...]”*⁴⁹ per jutjar l'acusat, quan *“todo aquello con lo que el acusado no tuvo relación, o aquello que no ejerció influencia en él, debe ser omitido en el procedimiento judicial y, en consecuencia, en el informe sobre el mismo.”*⁵⁰

Això va fer que el judici és centrés en altres temes i no en Eichmann individualment.

Aleshores, Arendt defensa en part la innocència d'Eichmann? La filòsofa creu que aquest va ser incapaç de jutjar el que estava fent ja que *“debido a que la sociedad respetable había sucumbido, de manera u otra, ante el poder de Hitler, las máximas morales determinantes del comportamiento social y los mandamientos religiosos -<<no matarás>>- que guían la conciencia habían desaparecido.”*⁵¹

Però tot i així, no justifica ni molt menys la seva innocència, sinó que considera que els arguments que haurien d'haver estat utilitzats durant el judici haurien d'haver estat uns altres, com per exemple els següents:

*“<<Si aceptamos, a efectos dialécticos, que tan sólo a la mala suerte se debió que llegaras a ser voluntario instrumento de una organización de asesinato masivo, todavía queda el hecho de haber, tú, cumplimentado y, en consecuencia, apoyado activamente, una política de asesinato masivo>>.”*⁵²

“<<Y del mismo modo que tú apoyaste y cumplimentaste una política de unos hombres que no deseaban compartir la tierra con el pueblo judío ni con ciertos

⁴⁸ Op.cit; pàg.437

⁴⁹ Op.cit; pàg.431

⁵⁰ Op.cit; pàg.431

⁵¹ Op.cit; pàg.444

⁵² Op.cit; pàg.420

otros pueblos de diversa nación –como si tú y tus superiores tuvierais el derecho de decidir quién puede y quién no puede habitar el mundo-, nosotros consideramos que nadie, es decir, ningún miembro de la raza humana, puede desear compartir la tierra contigo. Ésta es la razón, la única razón, por la que has de ser ahorcado. >>'⁵³

D'aquesta manera intenta establir el mateix criteri que els nazis van fer servir per matar els jueus, l'assassinat pel fet de creure's superiors i per pensar que la resta del món, com ells, no volia conviure amb aquest poble.

⁵³ Op.cit; pàg.420

5. El totalitarisme

5.1. Introducció

Es coneix com a totalitarismes a les ideologies, els moviments i els règims polítics on la llibertat està restringida i l'Estat exerceix tot el poder sense divisions ni restriccions.

Els totalitarismes, o règims totalitaris, es diferencien d'altres règims autocràtics per estar dirigits per un partit polític que pretén ser o es comporta com a partit únic i es fon amb les institucions de l'Estat.

Aquests règims, en general, exalten la figura d'un personatge que té un poder il·limitat en tots els àmbits i es manifesta a través de l'autoritat exercida jeràrquicament. Impulsen un moviment de masses en el qual es pretén enquadrar a tota la societat (amb el propòsit de formar una persona nova en una societat perfecta), i fan un ús intens de la propaganda i de diferents mecanismes de control social i de repressió, com ara la policia secreta.

5.2. Definició

Stalin i Hitler. Líders totalitaris

El totalitarisme és una forma d'Estat, és a dir, una forma d'organitzar els quatre components del mateix (territori, població, govern i poder, jurídic o de dret).

Aquest no és simplement una forma de govern, sinó una organització en quant a les persones que exerceixen el poder, tota una forma d'estat de tipus no democràtic que es caracteritza, igual que

l'autoritarisme, en la manca de reconeixement de la llibertat i dels drets humans. No obstant això, es diferencia de l'autoritarisme en la negació de la

llibertat i dels drets individuals, i per tant de la dignitat de la persona humana, convertint les classes socials en masses.

Considera l'Estat com una finalitat en si mateix, i per tant ho maximitza. Així, el poder de l'estat totalitari ho pot tot perquè la fi ho abasta tot. Mussolini (que va usar per primera vegada el terme *totalitarisme*) va fer present aquest concepte a l'eslògan "*Tot en l'estat, tot per a l'estat, res fora de l'estat, res contra l'estat*". Per tant, no és l'Estat per a les persones, sinó que les persones són per a l'Estat.

5.3. Aspectes del totalitarisme

Aspecte sociològic

El totalitarisme és un monisme sociològic, ja que la seva ideologia suposa la inexistència i la conseqüent negació de la persona com a element individual que posseeix lliure opinió. Més aviat considera a l'individu en funció de la societat, és a dir, l'ésser humà és humà en quant que és part o membre d'una societat, no en quant que és una persona per a si.

Aquest aspecte es diferencia segons el tipus de dictadures, que poden ser:

- **Dictadures de tipus marxista:** el fenomen totalitari no és una part intrínseca de la doctrina però sí és una conseqüència de la seva aplicació.

Aquestes dictadures consideren també irrellevant l'autonomia privada com a necessària per a l'expressió lliure d'una determinada consciència de classe, i per la qual n'és suficient amb la "dominació econòmica" perquè s'exerceixi al seu torn la "dominació política".

Per al marxisme, la dictadura del proletariat* s'exerceix com a forma de discriminació i persecució política conscient, planificada i manifesta contra les classes enemigues, en aquest cas, la burgesia. No obstant, existeix una certa

subordinació dels individus de la classe, a la classe com a col·lectivitat que exerceix sobre ells la dictadura.

Aquesta subordinació és part necessària del socialisme per exercir un control sobre la construcció de la societat, i es fa impossible per a altres classes que no dominen la seva economia mitjançant la planificació econòmica, ja que les societats civils basades en la propietat privada no poden col·lectivitzar-se sense desaparèixer i, per tant, difícilment poden aconseguir subordinar els seus membres a un "interès públic o a formes de "acció col·lectiva".

A més, no és voluntària sinó repressiva, i el poder es centra en un individu únic, capdavanter i ideòleg, pres com a referent per a l'exercici d'un culte a la personalitat.

- **Dictadures de tipus feixista:** el subjecte individual existeix en tant i en quant és per a una població ètnica i nacional, que comparteix un mateix passat i una mateixa cultura, per la qual cosa l'individualisme sí està present, però prevalen els interessos, no de la raó d'una majoria, sinó de la "voluntat" d'una ètnia.

El pensament doctrinari feixista reconeix obertament el seu caràcter totalitari i pren el terme per autodenominar-se, així com adopta per al nou Partit-Estat la forma d'un culte a la personalitat que asseguri, per pressió social, la subordinació de totes les jerarquies al líder de les masses. Per tant està en contra de tota forma liberal de pluralisme polític o social.

En el feixisme (sigui sota la forma exercida pel partit Feixista o sota la seva expressió més radicalitzada en el cas del partit Nacionalsocialista) es nega l'existència d'antagonismes socioeconòmics entre classes i s'afirma una falsació de la història per part dels qui tracten de combatre-la.

Aspecte polític

El totalitarisme és un monisme polític perquè regeix tota l'estructura del poder entorn el poder polític, generalment d'un sol líder, absorbint els poders que

s'adeqüen més a aquest i negant els que són independents o contraris. D'aquesta forma, al contrari que les formes d'estat democràtiques, en el totalitarisme no existeix una jerarquia de poders, ja que només n'existeix un: el poder polític total.

A diferència del liberalisme i del marxisme, que compten amb una coherent exposició de principis ideològics, les doctrines totalitàries sorgeixen amb el propòsit d'aconseguir el poder i establir el seu sistema de dominació. Per tant, no hi ha doctrina. Una primera característica és l'exaltació de l'Estat, omnipotent o totalitari, i el portar el respecte al líder d'aquest a un nivell de gairebé de "culte a la personalitat".

A tot això, el nacionalsocialisme suma la configuració d'un Estat sustentat en supòsits ètnics i racistes. Per això, la fi suprema de l'Estat nazi és la preservació de la puresa racial, la qual justifica la política racista i antisemita del Tercer Reich.

L'antiparlamentarisme sorgeix també sota la direcció d'un cap o cabdill -Duce (Mussolini), Führer (Hitler)- dotat d'un poder "carismàtic" i capaç de crear per si mateix la voluntat nacional i de dirigir-la en benefici de la col·lectivitat.

A més presenta un odi febril a la democràcia i a les seves manifestacions més comunes: la llibertat i la igualtat polítiques. Així, enfront la "fal·làcia" de la igualtat democràtica, exhibeixen com a ideal la divisió superiors-

inferiors. En el "codi" social feixista, l'home és superior a la dona, el militar al civil, el membre del partit al que no ho és, etc. En aquest codi s'expressen les principals característiques del règim:

Mussolini i Hitler

- L'aparició d'un imperialisme militarista: la força militar és la font de tota seguretat.
- El dogmatisme de les idees i la intolerància fonamenten la fe cega en el cabdill.
- La utilització dels símbols i dels nous mitjans de propaganda de masses.
- L'existència d'un únic partit.

Aspecte jurídic

El totalitarisme maneja la seva pròpia concepció del dret afirmant que només existeix un dret positiu que l'Estat atorga a les persones, és a dir, que no existeixen drets naturals en elles pel sol fet de ser persones. A més nega l'existència de dignitat en la persona humana de manera natural.

5.4. Origen i evolució del terme

És després de l'aparició del feixisme italià quan s'utilitza per primera vegada l'adjectiu *totalitari*. Sembla ser que van ser els adversaris polítics de Mussolini els qui van utilitzar l'adjectiu per primera vegada durant els anys 20 per senyalar el règim del *Duce*. El dictador italià no va trigar a utilitzar el terme, evidentment amb connotacions positives.

El mot retroba la seva connotació pejorativa a mans dels intel·lectuals alemanys oposats a Hitler. Poc després, al 1941, apareix per primera vegada escrit el substantiu *totalitarisme*.

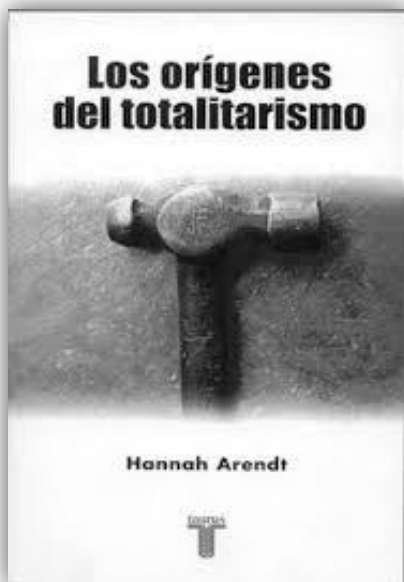
La paraula va emigrar d'Itàlia i Alemanya als principals països d'acolliment dels opositors polítics, principalment als Estats Units i França. Paral·lelament, va començar a circular per l'oposició política a Stalin, majoritàriament entre intel·lectuals.

Després de la Segona Guerra Mundial, al llarg de la Guerra Freda, va aparèixer una teoria científica del totalitarisme, coincidint amb l'aparició de l'obra de Hannah Arendt, Els orígens del totalitarisme, que va constituir la consolidació de la teoria d'aquest.

5.5. Característiques del totalitarisme segons Hannah Arendt

L'autora més coneguda en matèria de totalitarisme, proposa una caracterització molt estricta que tan sols aplica a l'Estalinisme i a l'Alemanya Nazi. En la seva obra, anteriorment citada, estudia el fenomen en profunditat:

- Té origen en l' "imperialisme continental" que porta el pangermanisme* i el paneslavisme* a través de la seva força motriu que ella anomena "nacionalisme tribal", germen d'aquestes dues doctrines.
- El naixement i la consolidació del moviment totalitari, que encara no s'ha implantat però ja compta amb la propaganda i l'organització totalitària.

Obra d'Arendt sobre el totalitarisme

5.6. La propaganda

Sota l'aparença de ciència i dins d'un llenguatge lògic, s'amaga un llenguatge profètic. Aquest esforç propagandístic crearà un imaginari més seductor per al públic que el món real, en el cas nazi serà la conspiració jueva, que requereix d'una defensa per part del poble alemany.

5.7. El totalitarisme en el poder

L'objectiu últim del totalitarisme és la dominació total del planeta. Una vegada en el poder, es desenvolupa un hipernacionalisme que va més enllà de la recerca del bé nacional, tenint com a objectiu un domini global.

5.8. Diferències amb altres règims

A part de l'ús col·loquial del terme *totalitari*, el concepte és objecte de certa confusió entre *autoritarista*, *totalitarista* i *feixista*. Si bé aquests conceptes estan summament interrelacionats, gaudeixen de suficient independència semàntica entre si. Tot i això, al llarg d'un període un govern pot i sol prendre mesures

pròpies dels tres i, fins i tot, pot evolucionar i configurar-se d'una forma a una altra, pel que determinar estrictament les diferències resulta complicat.

Diferències amb l'autoritarisme

Segons autors com Hannah Arendt o Raymond Aron, la diferència entre un règim autoritari o tirania i un règim totalitari és que en el totalitarisme, l'estat obeeix a una llei o objectiu concret; en el cas de la Rússia d' Stalin "la llei de la història", en el cas de l'Alemanya Hitleriana, "la llei de la naturalesa". Aquests objectius últims són els que s'estableixen com a llei suprema, llei que legitima les accions de l'estat.

Els totalitarismes es caracteritzen per:

- Tenir una ideologia elaborada destacant l'enaltiment del líder.
- Buscar el suport de les masses, no només sotmetre-les.
- L'objectiu de realitzar grans canvis en la societat, no només imposar el seu poder sobre la mateixa.

El totalitarisme es diferencia també de l'autoritarisme en el grau d'intensitat en què es manifesten alguns dels seus elements comuns:

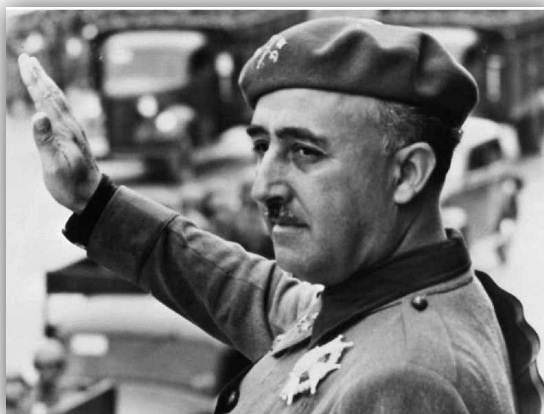
- Concentració del poder en una sola persona o grup molt reduït, normalment un partit polític o moviment, que pot fins i tot conduir al culte a la personalitat del líder.
- Justificació de l'actuació política mitjançant una doctrina global que es manifesta en totes les esferes de l'actuació humana: economia, cultura, família, religió, etc.
- Ocupació sistemàtica del terror, per mitjà d'una policia secreta per eliminar la dissidència o oposició.
- Ús dels camps de concentració per aïllar l'oposició i els enemics del règim.
- Extirpació de les formes de pensament oposades, mitjançant l'adoctrinament i la remodelació de les mentalitats culturals.

L'element essencial que comparteixen els règims totalitaris és la voluntat de convertir la política estatal en un mecanisme per controlar totes les esferes de l'activitat humana i ocupar tot l'espai social.

Totalitarisme i autoritarisme feixista

El concepte de règim feixista pot aplicar-se a alguns règims polítics dictatorials, ja siguin totalitaris o autoritaris, de l'Europa d'entreguerres i a, pràcticament, tots els que es van imposar per les potències de l'Eix durant la seva ocupació del continent a la Segona Guerra Mundial.

D'una manera destacada i en primer lloc, la Itàlia de Benito Mussolini (1922) que inaugura el model i posa en circulació el terme, seguida per l'Alemanya d'Adolf Hitler (1933) que el porta a les seves últimes conseqüències, i tancant el cicle amb l'Espanya de Francisco Franco, que s'esté molt més temps i evoluciona fora del període (des de 1936 fins a 1975). Les diferències de plantejaments ideològics i trajectòries històriques entre cadascun d'aquests règims són notables.

Francisco Franco

6. L'antisemitisme

6.1. Definició

L'antisemitisme, en un sentit àmpli, fa referència a l'hostilitat cap als jueus, basada en una combinació de prejudicis de tipus religiós, racial, cultural i ètnic. En canvi, en un sentit restringit es refereix a l'hostilitat cap als jueus, definits com una raça, no com un grup religiós, concepció moderna que hauria sorgit a mitjans del segle XIX com una derivació del racisme i del nacionalisme, diferenciant-se així de l'antisemitisme religiós anterior o *antijudaisme*, l'expressió més desenvolupada del qual seria l'antijudaisme cristià.

Amb la finalitat d'evitar confusions en referència a altres pobles que parlen llengües semítiques*, alguns autors com Joseph Pérez* prefereixen l'ús de termes equivalents no ambigus, com *judeofobia* o *antijueu*, reservant antisemitisme per al seu ús en referències històriques a les ideologies *antijueves* de la segona meitat del segle XIX i la primera meitat del segle XX.

L'antisemitisme pot manifestar-se de moltes maneres, des de l'odi o discriminació individuals, els atacs de grups amb aquest propòsit o, fins i tot, la violència policial o estatal.

6.2. Orígens i varietats

L'antisemitisme lingüístic

L'adjectiu *semític* va ser usat per l'historiador orientalista* alemany del segle XVIII, August Ludwig von Schlözer*, en una de les seves obres. Aquest però, no va fer referència a una raça sinó a un grup de llengües anomenades semítiques –l'arameu, l'hebreu i l'àrab, entre d'altres—.

Aquest accepció va ser usada al segle XIX, per altres lingüistes com l'alemany Max Müller*, catedràtic a la Universitat d'Oxford entre 1850 i 1876, que va seguir distingint dos tipus de llengües: la semítica i "l'ària", paraula utilitzada en lloc del terme *indoeuropeu*, que acabaria imposant-se poc després. Tot i així, en cap moment aquests autors van identificar grups lingüístics amb grups ètnics o "races".

No obstant, a mitjans del segle XIX es va començar a passar del concepte lingüístic al racial, és a dir, de la noció de llengües semítiques a la de "raça" semita oposada a la "raça" indoeuropea o ària, tot això lligat al naixement del racisme.

Entre 1853 i 1855, el francès Arthur de Gobineau* va publicar el seu Assaig sobre la desigualtat de les races humanes, llibre que inaugurava el racisme i, anteriorment al 1847, el també francès Ernest Renan* havia publicat a París l'Assaig històric i teòric sobre les llengües semítiques, en el qual afirmava que els pobles semites eren inferiors als pobles aris.

Així doncs, el terme *semita* es va començar a utilitzar a mitjans del segle XIX per designar els pobles parlants de les llengües semítiques i les seves realitzacions culturals. Malgrat mancar de tota base ètnica, i igual que va succeir amb el terme *ari*, *semita* va passar del seu significat lingüístic original a un nou significat racial.

L'antisemitisme racial

El terme *antisemitisme* apareix poc després, al 1873, a l'obra del periodista alemany Wilhelm Marr*. Aquest l'utilitza per desqualificar als jueus, definits com un grup ètnic, com una "raça", no com els seguidors d'una determinada religió. Per tant, per Marr i per tots els antisemites posteriors, els jueus seguien essent jueus encara que es convertissin al cristianisme, cosa que diferenciava l'*antisemitisme* de l'*antijudaisme* tradicional defensat pel cristianisme—un jueu convertit al cristianisme deixava de ser jueu i passava a ser cristià—.

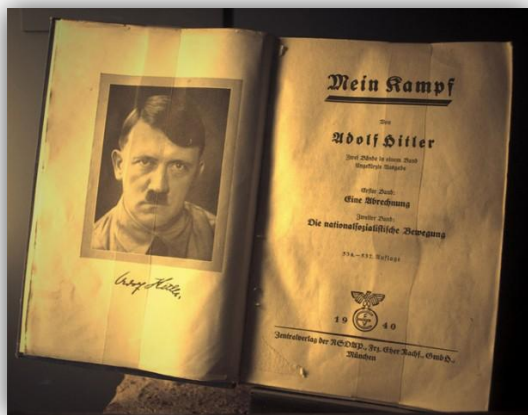
Wilhelm Marr, pare de l'antisemitisme

Tanmateix, recórrer a la paraula *antisemitisme* per designar el rebuig racial als

jueus no deixa de presentar una contradicció interna, ja que l'antisemitisme és dirigit únicament contra els jueus quan, en rigor, tan semites són els àrabs com els jueus.

Marr va desenvolupar el nou concepte al seu llibre Zwanglose Antisemitische Hefte publicat al 1879 encara que el va utilitzar per primera vegada en un pamflet antisemita que empenyia a l'hostilitat contra els jueus, desproveït de tota connotació religiosa. Aquest libel publicat a Berna va tenir molt èxit i va ser el precedent de la fundació, uns mesos després, de la Lliga dels Antisemites*.

Posteriorment, al 1886, es va publicar a França un dels llibres antisemites de major impacte, La França Jueva: Assaig d'història contemporània d'Édouard Drumont*, en el qual es culpa la raça "inferior" dels jueus, que pretén dominar a la "raça ària", de tots els mals que estan patint França i Occident. Per donar major difusió a les seves idees antisemites, Drumont, fervent catòlic, funda el diari "La lliure paraula", que tindrà especial protagonisme amb l'esclat del cas Dreyfus*.

L'obra d'Adolf Hitler, *Mein Kampf*

A principis del segle XX, apareix el pamflet antisemita més conegut, "Els protocols dels savis de Sion", elaborat per un agent de la policia tsarista, que va influir poderosament en Mein Kampf d'Adolf Hitler, qui proposava una solució final al problema jueu, la qual va portar a l'Holocaust.

El naixement de l'antisemitisme com a corrent de pensament modern també està lligat a l'aparició dels nacionalismes europeus al segle XIX, que van tenir com a punt comú la idea "*un poble, un Estat*", origen del concepte d'Estat-nació. A partir d'aquí es van formar diversos estats europeus sorgits del desmembrament dels imperis o bé a través de la unificació d'estats amb similar cultura i llengua -com Itàlia i Alemanya-. Paral·lelament va evolucionar el

modern antisemitisme que, en essència, considerava als jueus com a poble apàtrida, aliens a la nació i enemics potencials d'aquesta.

6.3. Història

L'antisemitisme ha adoptat formes diverses al llarg del temps, moltes vegades incongruents entre si. L'escriptor Ernesto Sábato va expressar el mateix en altres paraules:

*«El jueu és banquer i bolxevic, avar i dispendiós, limitat al seu ghetto i ficat a tot arreu. [...] La judeofòbia és de tal naturalesa que s'alimenta de qualsevol manera. El jueu està en una situació tal que qualsevol cosa que facin o diguin servirà per avivar el ressentiment infundat.»*⁵⁴

Els especialistes solen distingir tres èpoques clarament diferenciables en la història de l'antisemitisme, que han donat lloc a tres tipus de naturalesa ben diferent:

- **Antisemitisme religiós o antijudaisme:** el cristianisme, que va començar com a moviment dins del judaisme, va castigar el jueu a través de tota classe de pamflets i va fomentar durant segles l'odi antijueu per tota Europa. A més de l'hostilitat religiosa, es van produir les conversions forçades, que van donar lloc al fenomen del *Marranisme**.

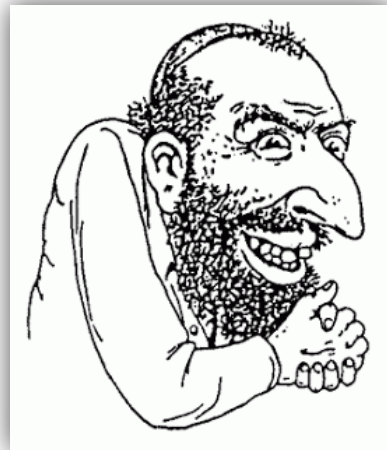
Les persecucions normalment van tenir caràcter local. Molts jueus expulsats es van instal·lar en terres de l'Islam, on van tenir diferent sort depenent del lloc i la època -des de la tolerància legal com a grup social inferior fins a eventuais persecucions i matances- però en general no van patir l'assetjament al que es van veure sotmesos els seus coreligionaris europeus, ni se'ls va obligar de forma directa a convertir-se a la fe musulmana, si bé la situació d'inferioritat i indefensió era una invitació a convertir-s'hi.

- **Antisemitisme racial o antisemitisme** (pròpiament dit): aquesta és la forma més letal. A la fi del segle XIX, quan els prejudicis religiosos començaven a quedar desacreditats gràcies al liberalisme i a les idees de la Il·lustració,

⁵⁴Sábato, Ernesto. *Judíos y antisemitas*, revista *Comentario* nº39, IJACI, Buenos Aires.

sorgeix a Alemanya, i després a França, una nova fase de l'antisemitisme – l'antisemitisme per antonomàsia– aquesta vegada vinculat a la noció de raça i a la construcció de les nacions, sense connotacions religioses, sinó nacionalistes i racistes, i circumscrit principalment a Europa. Aquesta va tenir la seva màxima expressió durant el nazisme.

• **Antisemitisme ideològic o neoantisemitisme:** després de conèixer-se l'Holocaust i després del Concili Vaticà II*, l'antisemitisme tradicional, basat en la raça o en la religió, pràcticament havia desaparegut. Segons alguns autors, sorgeix llavors un nou antisemitisme, que aquesta vegada estaria associat a la nova esquerra posterior al Maig Francès* i al món islàmic, i se centra en la legitimitat de l'Estat d'Israel i del conflicte territorial a Orient Mitjà. Segons l'opinió dels autors que propugnen el concepte, aquest nou antisemitisme dóna connotacions negatives al sionisme (alconvertir-l'ho en sinònim de "colonialisme", "imperialisme" i "racisme") i a Israel, com a abstracció que encarna el mal absolut, el "judaisme mundial" i "l'etern jueu". Encara que no tot l'antisionisme és antisemita, aquest concepte ha servit com a refugi d'un nou antisemitisme.

Caricatura d'un jueu representant l'avarícia

6.4. L'antisemitisme contemporani o modern

Amb el aquest terme es fa referència a l'antisemitisme sorgit a la segona meitat del segle XIX a Europa. Presenta importants novetats respecte l'antijudaisme cristià dels segles anteriors, com per exemple:

- Els jueus són considerats els enemics de tot el gènere humà —no només de Crist i de la seva Església— ja que, segons els nous antisemites, els jueus han engegat una gran conspiració mundial destinada a dominar a tots els pobles de la terra.
- La pròpia definició de *jueu*, que deixa de ser identificat amb un grup religiós, passa a ser-ho d'una "raça", encara que aquests nous antisemites no deixaran de recórrer a les velles acusacions contra

aquests—com profanadors d'hòsties* o autors de crims rituals— pròpies de la tòpica imatge diabòlica medieval del jueu que segueix viva en l'antisemitisme contemporani.

Segons l'historiador espanyol Gonzalo Álvarez Chillida, el nou antisemitisme s'explica pel canvi de la posició dels jueus en el si de les societats europees occidentals després de les revolucions liberals que van posar fi a les discriminacions legals que sofrien -no obstant això, a l'Europa Oriental es van mantenir-. Així, les velles comunitats jueves van passar a ser comunitats florents i emancipades cada vegada més integrades en la societat i amb alguns dels seus membres experimentant un ràpid ascens social, per exemple com a banquers. És precisament aquest ascens el que provoca en gran manera la reacció antisemita de certs sectors: *"En una època de crisi de les identitats tradicionals i de construcció de les noves nacionalitats, es va produir el rebuig del jueu que desitjava integrar-se, esborrant les velles barreres"*.⁵⁵

6.5. El mite de la conspiració jueva

En l'elaboració d'aquest mite va exercir un paper essencial la novel·la *Coningsby* (1844) de Benjamin Disraeli —primer ministre britànic del segle XIX d'origen jueu, però desconexidor de la religió i la cultura hebrees— en la qual es parla de l'existència d'un govern mundial secret dels jueus que controlava els governs, dominava les finances i manejava al seu gust els socialistes i els revolucionaris. Un altre punt en la construcció del mite van ser les activitats de *l'Alliance Israelite Universelle*, fundada pels jueus francesos per ajudar a les comunitats jueves perseguides o en dificultats, que va alimentar la idea del jueu cosmopolita sense pàtria que només es movia en defensa dels seus propis interessos i la fi dels quals era dominar el país que l'acollia.

Durant els anys 70 i 80 del segle XIX, l'antisemitisme contemporani va començar a desenvolupar-se a Alemanya, Àustria-Hongria, Rússia, França i Itàlia. Al país germànic adquirí un caràcter més clarament racista, mentre que en la resta dels països va predominar el d'arrel cristiana.

⁵⁵ Álvarez Chillida, Gonzalo. *El Antisemitismo en España. La imagen del judío (1812-2002)*; pàg.172-174

Algunes de les formes més persistents de l'antisemitisme tradicional es basen en estereotips, calúmnies i mites que han perdurat durant segles, i que encara són presents en el llenguatge, en la cultura i en frases fetes. Unes altres, com el mite del domini mundial, són formulacions més modernes i plenament vigents. A continuació se citen algunes de les formes més conegudes:

• Mite del Deïcidi

El deïcidi –l'assassinat de Déu– és el mite antisemita més antic i era el més important fins a la irrupció de l'actual Mite sobre la Dominació Mundial. Es basa en una interpretació trinitària* de Mateu 27:15-25. En aquest passatge, els habitants de Jerusalem, liderats pel summe Sacerdot Caifàs, li exigeixen a Pons Pilat que condemni a Jesucrist. Segons la doctrina de la Trinitat, matar a Jesús equivaldria a matar Déu mateix fet carn.

Durant segles va ser repetit de generació en generació i, encara que mai va ser doctrina oficial de l'Església, estava tan arrelat als sermons cristians que el Concili Vaticà II va haver d'ocupar-se d'aquest assumpte. Gràcies a aquest i a les taxatives intervencions papals (tant Joan XXIII com Joan Pau II es van oposar a l'antisemitisme), però també a la pèrdua de centralitat de les disputes religioses en les societats occidentals, el Mite del Deïcidi està gairebé oblidat.

• La traïció de Judes

Judes Iscariote ha passat a la tradició cristiana posterior com el traïdor per excel·lència. L'animadversió cap a Judes, i també cap als sacerdots jueus que van contractar els seus serveis, va ser desviada perquè contribuís a l'antisemitisme, facilitant la formació d'un estereotip negatiu sobre el poble jueu. A això va ajudar la semblança entre el nom *Judes* i la paraula *jueu*, terme que deriva del nom del regne de Judà. La generalització va tenir èxit tot i que, evidentment, Judes no era l'únic jueu entre els apòstols, que els altres apòstols jueus no van trair a Jesús i que el propi Jesús va ser jueu.

•Llegendes antisemites

Existeixen llegendes amb caràcter antisemita difoses a les tradicions occidentals. Entre les més conegudes destaquen la Llegenda del Jueu Errant i les llegendes sobre Judes.

Bàsicament, consisteixen en l'acusació que els jueus assassinen a no jueus (especialment cristians, o bé nens, tant propis com a aliens) amb la finalitat d'utilitzar la seva sang en la Pasqua o en altres rituals.

Va haver-hi centenars de pamflets basats en aquesta creença, amb noves variants que s'anaven incorporant al llarg dels segles.

Però no eren simples llegendes per entretenir a l'audiència: aquests mites van ser els desencadenants de nombroses persecucions, acarnissaments i crims. Les expulsions de jueus anaven precedides d'un clima hostil creat mitjançant aquesta classe de libels de sang*. Malgrat les seves variants, tots segueixen un esquema semblant:

Libel de sang "El Santo Niño de la Guardia"

1. Es trobava un cadàver -habitualment un nen i prop de la Pasqua cristiana-.

2. Els jueus eren acusats d'haver-l'ho assassinat i d'usar la seva sang amb finalitats rituals.

3. Els principals rabins eren torturats fins que confessaven el suposat crim.

4. El resultat era l'expulsió de tota la comunitat jueva d'aquesta comarca o, directament, el seu extermini.

Aquest mite ha estat tan arrelat a la cultura religiosa espanyola, que és molt fàcil seguir el seu rastre a través de nombroses esglésies que homenatgen a nens suposadament víctimes dels jueus. La literatura ofereix també nombroses mostres, des d' El niño inocente de la Guardia, de Lope de Vega fins a la "Rosa de Passió" de Gustavo Adolfo Bécquer, tots dos sobre el sant nen màrtir de la Guàrdia, libel de sang que va precedir a l'expulsió dels jueus al 1492.

Un altre mite relacionat amb el libel de sang és el de la “profanació de l'hòstia”, que consistia a acusar als jueus de robar les hòsties de la sagristia amb la finalitat de turmentar-les i reeditar el sofriment de la passió i el deïcidi. Solia tenir igualment conseqüències nefastes per als jueus en forma de persecucions i matances. Un exemple és la celebració a Segòvia d'una suposada profanació al 1415 que, es diu, va provocar un terratrèmol i es va saldar amb la confiscació de la sinagoga i l'execució dels rabins

• Mite del Domini Mundial

Al 1807, el canonge jesuïta de la Catedral de Nôtre-Dame, Agustí Barruel, va alertar al govern francès sobre un suposat complot jueu internacional “que transformaria esglésies en sinagogues”. Tot i això, la plasmació més coneguda d'aquest mite és “Els protocols dels savis de Sion”, un pamflet escrit al 1902 que, malgrat que se sap fals de forma segura, segueix sent reeditat, especialment als països àrabs. Hi ha altres variants molt esteses del Mite del Domini Mundial, com són la Conspiració Judeomaçònica* (utilitzada pel règim franquista) o la del “lobby jueu” -la pretensió que els jueus són una ens homogenia que actua coordinadament a nivell mundial-, aquesta última especialment vigent entre l'esquerra política i, en general, entre els partidaris de les teories de la conspiració.

7. El sionisme

7.1. Definició

El sionisme és un moviment polític internacional que va propugnar el restabliment d'una pàtria per al poble jueu a la Terra d'Israel. Aquest moviment va ser promotor i responsable en gran mesura de la fundació del modern Estat d'Israel, al 1948.

Tot i que els seus orígens són anteriors, el moviment polític actual té com a objectiu fomentar la migració jueva a la Terra Promesa. El sionisme constitueix una branca del fenomen més ampli del nacionalisme modern, i s'autodefineix com un moviment d'alliberació nacional l'objectiu del qual és la lliure autodeterminació del poble jueu.

7.2. Terminologia

El terme *sionisme* deriva de la paraula *Sion* (un dels noms bíblics de Jerusalem). Aquest nom es refereix inicialment a la Muntanya de Sion, un turó prop de Jerusalem, i a la fortalesa mateixa. Més tard, durant el regnat del Rei David, el terme es va convertir en una sinècdoke per referir-se a tota la ciutat de Jerusalem i a la Terra d'Israel. En molts versicles bíblics, els israelites van ser anomenats “*el poble, fills o filles de Sion*”.

Sionisme va ser usat per l'editor austríac d'origen jueu Nathan Birnbaum, fundador del moviment estudiantil jueu *Kadima*, en el seu diari “Autoemancipació” (*Selbstemanzipation*) al 1890.

7.3. Història

Al llarg del segle XX, el sionisme va anar guanyant adeptes gradualment, i després de l'Holocaust es va transformar en el moviment predominant dins del món jueu.

El projecte d'un nou Israel a Palestina va prosperar per diversos factors:

- Tot i el pas dels anys, els jueus mai van deixar d'enyorar la tornada a Jerusalem, anhel reflectit en el desig expressat a moltes festivitats jueves, com

Menorà, element ritual dels hebreus

el *Leshaná Haba'á Birushalayim* ("el proper any, a Jerusalem") o en el mil·lenari costum de trencar una copa a cada casament, rememorant la destrucció del Temple de Jerusalem i la consegüent dispersió. La idea va guanyar certa popularitat a finals del segle XIX, essent el **component emocional** del naixent sionisme.

A més, el 6% de les terres de Jerusalem ja formava part dels jueus. Aquestes eren comprades als turcs i necessitaven una gran transformació, per això es requeria mà d'obra i una gran quantitat de diners.

- **Petites comunitats de jueus** portaven segles habitant la zona, per exemple, a Safed, on vivia la comunitat cabalística*.

- El Cas Dreyfus, que va afectar negativament les **esperances d'igualtat** de drets i oportunitats que la Il·lustració havia despertat en la comunitat jueva europea.

- Els **interessos dels terratinents turcs**, que van trobar en els diners i en l'embranchida jueva, una forma d'aixecar una zona que consideraven erma. Aquesta opinió va durar fins a principis dels anys 30, en els quals el Mufti de Jerusalem va començar a expressar el seu tarannà filonazi.

- La **situació dels jueus a l'Europa Oriental**. A la Rússia tsarista regnava un Tsar fanàticament antisemita, la qual cosa implicava una legislació fortament restrictiva, per exemple, el segrest de nens jueus abans que complissin els tretze anys per entrar-los en un programa de "russificació". Aquests no tornaven a veure als seus pares fins a complir els 40, quan acabava el seu servei militar obligatori. També n'eren els atacs continus als llogarets russos, les prohibicions d'entrada a certes ciutats principals, la falta de llibertat de moviment, etc.

- El **progressiu avanç dels feixismes**, que va anar acompanyat d'una retallada de certes llibertats recentment assolides i la reaparició de velles restriccions.

7.4. Objectius

Els objectius del sionisme van ser posats en pràctica per l'Organització Sionista Mundial (òrgan polític del Moviment Sionista), fundada al 1897 a Basilea per Theodor Herzl, el pare del sionisme en general i de la branca política en particular.

Fins a l'Holocaust, la idea sionista havia competit amb un altre corrent igualment estès, sobretot als Estats Units i a l'Europa Occidental, que no considerava als jueus com a poble, sinó com una minoria religiosa que havia d'integrar-se i lluitar per la seva plena igualtat en les societats en les quals vivien. Una forma extrema d'aquesta última idea proposava fins i tot la renúncia a la religió jueva.

El sionisme conjuga dos elements: independència i sobirania, d'una banda, i la centralitat d'Israel en la identitat jueva, per l'altre. Els objectius del moviment sionista estan traçats en el Programa de Jerusalem, l'última versió del qual, del 2004, diu:

Els objectius del sionisme són:

- 1. La unitat del poble jueu, el seu vincle amb la seva pàtria històrica (la Terra d'Israel) i la centralitat de l'Estat d'Israel i Jerusalem, la seva capital, en la vida del poble.*
- 2. Aliyá* a Israel des de tots els països i la seva integració en la societat israeliana.*
- 3. L'enfortiment d'Israel com a estat jueu-sionista i democràtic i la seva modulació com a societat exemplar, posseïdora d'un caràcter moral i espiritual únic, basada en el respecte mutu del polifacètic poble jueu i en la visió profètica que aspira a la pau i contribueix per a la millora del món.*

4. *La garantia del futur i la distinció del poble jueu a través de la promoció de l'educació jueva, hebrea i sionista, el cultiu dels valors culturals i espirituals jueus, i la institució de la llengua hebrea com el seu idioma nacional.*

5. *El cultiu de la responsabilitat mútua jueva, la defensa dels drets dels jueus, tant individuals com de nació, la representació dels interessos nacionals sionistes del poble jueu i el combat a tota forma d'expressió antisemita.*

6. *La població del país com a expressió pràctica de la realització sionista.*

7.5. Tipus de sionisme

El sionisme té diverses ideologies i algunes d'elles avui conformen partits polítics a l'Estat d'Israel:

Sionisme socialista

El sionisme socialista buscava establir un Estat Jueu en el qual es considerés el judaisme com una nacionalitat, i que les bases de l'Estat estiguessin identificades amb el socialisme, és a dir, el treball comunal.

Va tenir gran força des de la *Segona Aliyá* i avui dia conforma el partit *Avodá* o Partit Laborista.

Es va convertir en la força dominant en la vida política i econòmica del *Yishuv** durant el Mandat Britànic* i va ser la ideologia dominant de la classe política a Israel fins a les eleccions de 1977, quan el partit *Avodá* va ser derrotat.

Va ser fonamental en la seva expansió el treball de moviments juvenils en la Diàspora, que van educar a la joventut jueva en els valors del moviment. Alguns d'aquests moviments continuen existint fins al dia d'avui, com *Hashomer Hatzair* i *Habonim Dror*.

Els principals teòrics del sionisme socialista van ser Moisés Hess, Nahum Syrkin, Dov Ber Borojov i Aarón David Gordon, i entre les figures destacades del moviment es troben David Ben Gurion i Berl Katznelson.

Sionisme revisionista

El Sionisme revisionista va ser un grup fundat i dirigit per Zeev Jabotinsky, que durant el Mandat Britànic, va pressionar a Gran Bretanya per permetre la immigració jueva en massa i per a la formació d'un exèrcit jueu.

El revisionisme va ser molt popular a Polònia però mancava del suport necessari des de la Terra d'Israel.

Aquest creu en l'assentament de la terra i s'oposa al sionisme socialista. Els revisionistes busquen mantenir el tradicionalisme jueu ferm, com a orgull de la nació. Busquen també tornar a l'Estat jueu de l'antiguitat, com si l'exili no hagués succeït.

Avui en dia està representat pel Partit Likud, el més fort de la dreta israeliana.

Sionisme general

El sionisme general va ser el terme emprat pels membres de l'Organització Sionista Mundial que no s'havien unit a una facció determinada o algun partit específic i pertanyien, per tant, a les organitzacions sionistes dels seus respectius països.

A mesura que van transcórrer els anys, els sionistes generals també van crear institucions ideològiques i van formar l'Organització de Sionistes Generals, establerta al 1922 com el partit de centre del moviment sionista. Els preceptes dels sionistes generals incloïen un sionisme a l'estil de Basilea, exempt de posicionaments ideològics, és a dir, amb primacia del sionisme sobre qualsevol interès classista, partidista o personal.

Sionisme religiós

Impulsat principalment pel Rabí Kalisher, uneix els ideals de crear un Estat jueu amb la religió. La seva ideologia es resumeix en una frase: *"El Poble d'Israel, a*

la Terra d'Israel, segons la Torà d'Israel", és a dir, regir un Estat amb bases religioses i assentar-se en tota la Terra d'Israel, com ho marcava el regnat de Salomón. Avui dia representen al Partit Nacional Religiós (*Mafdal*).

Sionisme polític

El seu màxim exponent va ser Theodor Herzl. Proposava l'establiment d'un estat jueu sobirà i independent mitjançant mètodes diplomàtics i polítics. Considerava que, perquè sorgís un possible Estat jueu, el més important era arribar a un acord amb les potències mundials per legitimar jurídica i internacionalment l'existència del mateix, per la qual cosa primerament s'havien de realitzar accions en el camp polític perquè triomfés l'empresa sionista.

Theodor Herzl, màxim exponent del sionisme polític

Sionisme realitzador

Proposat per Menachem Ussishkin, proposava l'establiment d'assentaments agrícoles i el seu desenvolupament. A diferència del sionisme polític, considerava més rellevant per a la creació d'un Estat jueu que existissin les bases sòlides, demogràfiques i materials a la terra concreta on es crearia, la qual cosa posteriorment donaria lloc al reconeixement polític de la comunitat internacional. Per això, aquest dedicava els seus esforços principalment a la immigració jueva abans que a l'activitat diplomàtica per convèncer a l'opinió pública.

Sionisme sintètic

Liderat per Jaim Weizmann. Buscava la fusió de les ideologies polítiques i realitzadores en objectius comuns i considerava que no eren contradictoris els postulats del sionisme polític i del sionisme realitzador, ja que sostenia que, perquè es creés un Estat jueu, era necessari el reconeixement legal internacional i, al mateix temps, instal·lar les bases materials a la terra on sorgiria el nou Estat. Aquest tipus de sionisme va marcar l'activitat històrica i la

manera de dur-la a terme en la lluita per l'establiment de l'Estat hebreu, els esforços del qual estarien dirigits en la immigració jueva pràctica (*Aliyá*) i en les pressions polítiques per obtenir reconeixement legal per part de la comunitat internacional.

Sionisme espiritual

Impulsat per Ahad Haam, proposava que es creés un centre espiritual a Palestina. Era oposat al de Herzl, ja que separava completament la política dels seus objectius.

7.6. Moviments d'oposició: Antisionisme

El sionisme no va rebre el suport dels jueus en els seus inicis: la majoria dels jueus de l'Europa occidental van considerar-se a si mateixos com a ciutadans amb plens drets als seus respectius països.

La forma més oposada a les idees sionistes es va conèixer com a *integracionisme o assimilacionisme*, i afirmava que el sionisme era anàleg a l'antisemitisme en la mesura en què tots dos neguen la condició de nacionals d'un determinat país als jueus. Una manifestació extrema d'aquest moviment és la conversió a la fe cristiana.

L'oposició al sionisme existia també entre el moviment *Bundista* a l'Europa Oriental, que buscava l'autonomia cultural dels jueus als països on vivien; així com de la majoria dels jueus ortodoxos, entre els que segueix havent-hi una mica d'ambigüitat i hostilitat al sionisme.

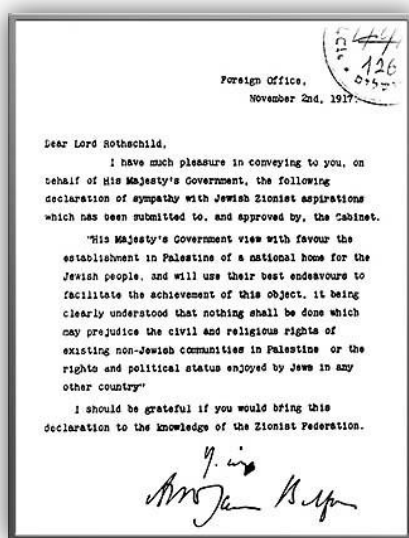
El cas Dreyfus va ser determinant per inspirar a Herzl a considerar al sionisme com a única solució plausible i efectiva contra l'antisemitisme europeu, i finalment, l'impacte emocional de l'Holocaust va convèncer definitivament a nombrosos jueus assimilats, socialistes i ortodoxos, refractaris amb el sionisme, que quedaven a Europa.

A l'Europa oriental, el sionisme es va fer molt fort degut a les persecucions dels jueus pel tsarisme, però la idea d'un Estat jueu o, fins i tot, d'un poble jueu va ser rebutjada pels propis jueus membres d'organitzacions revolucionàries,

marxistes o anarquistes, els quals consideraven la condició jueva derivada de la religió i que, una vegada eradicada aquesta, la distinció entre jueus i no jueus desapareixeria. No obstant, aquestes idees no van impedir que hi hagués també un important moviment sionista marxista.

La població àrab de Palestina, recolzada pel nacionalisme àrab, es va oposar al sionisme negant-se a acceptar la partició del Mandat Britànic de Palestina en dos Estats, un de jueu i un altre d'àrab, segons la recomanació de les Nacions Unides el 29 de novembre de 1947. Per aquesta raó, els estats àrabs de la zona van apostar per la destrucció del novell Estat jueu, desencadenant una guerra que va acabar amb l'exili de centenars de milers d'àrabs palestins, l'ampliació d'Israel més enllà dels límits previstos en el pla de partició de l'ONU i l'ocupació per part d'Egipte i Cisjordània de la part assignada a l'Estat àrab.

Aquest conflicte es coneix com a Guerra d'Independència d'Israel a la historiografia israeliana i com *Nakba* (desastre) a l'àrab. El conflicte va arribar més enllà de les fronteres palestines, ja que les comunitats jueves que habitaven en països àrabs -moltes des d'abans de ser arabitzats i islamitzats- es van veure obligades a emigrar, víctimes de l'antisionisme. El fenomen va tenir diferents característiques a cada país, encara que en general va acabar pràcticament amb les comunitats hebrees als països àrabs.

Declaració Balfour

Gran Bretanya, malgrat haver donat el primer pas cap a la creació d'un Estat jueu amb la Declaració Balfour*, va dificultar per tots els mitjans la immigració de jueus al Mandat Britànic de Palestina, fins i tot durant la Segona Guerra Mundial, i va vacil·lar en el moment de facilitar la seva aplicació. Fins i tot va arribar a plantejar-se la seva derogació per no perjudicar els seus interessos geoestratègics a l'Orient Mitjà, ni perjudicar les seves aliances amb els països àrabs. Els greus conflictes que els plans sionistes generaven entre la població àrab de Palestina també aconsellaven als britànics

mantenir l'*statu quo* previ a la guerra i esperar que l'ONU redefinís el Mandat de l'extinta Societat de Nacions.

Encara que cada vegada menys, segueixen havent antisionistes en el si del judaisme per raons religioses i amb diversos graus d'oposició, com els *jaredies* o alguns grups ultraortodoxos, i relativament minoritaris com el *Neturei Karta*, contrari a l'actual Estat d'Israel.

7.7. Reconeixement d'Israel al món àrab i islàmic

Egipte va ser el primer Estat àrab que va reconèixer l'Estat d'Israel, i els altres ho farien després que la pròpia Organització per a l'Alliberament de Palestina* reconegués l'Estat jueu al 1988. A l'actualitat hi ha organitzacions palestines que reconeixen el dret a l'existència d'Israel, encara que els dos partits majoritaris, Hamás i Al-Fatah, neguen a Israel aquest dret. Entre els qui segueixen sostenint posicions antisionistes es troben les autoritats d'Iran.

8. La concepció kantiana del mal radical

8.1. Definició

Amb la paraula *radical*, Immanuel Kant fa referència a l'arrel del mal en la moral. Això s'explica perquè l'obediència en aquesta mai no és pura, és a dir, absent de sensibilitat. Els mòbils sensibles -l'amor propi i les inclinacions, les preferències, etc.- intervenen sempre en la determinació de la voluntat.

El filòsof prussià Immanuel Kant

Vèncer el mal radical significa negar-se a subordinar la satisfacció de les inclinacions sensibles pel superior respecte a la llei.

L'origen del mal es troba, doncs, en triar el desig enfront la raó, en donar primacia a les passions, i sorgeix, precisament, en una elecció lliure de la nostra voluntat, que no hem de pensar com ocorrent en algun moment determinat de les nostres vides, sinó que es manifesta cada vegada que ens relacionem amb els altres i errem a reconèixer el seu valor absolut.

Kant, en plantejar el tema del mal, distingeix tres aspectes:

- **Fragilitat** (*gebrechlichkeit*): correspon al que separa el voler de l'acompliment efectiu de l'acció; *no faig el bé fins i tot quan vull fer-lo perquè sóc fràgil*.
- **Impuresa** (*unlauterkeit*): correspon al que distingeix l'acció per simple tria de l'acció per preferència; *trio les inclinacions sense ser totalment conscient de preferir-les a la llei*.
- **Maldat** (*bösartigkeit*): consisteix a triar deliberadament les inclinacions per sobre de la llei. Aquest és el problema del mal radical.

Les conseqüències es produïrien per l'existència del mal, que és causat perquè el fonament de les màximes ha estat corromput: la base hauria de ser la pura

lleï moral, condició suprema, motiu únic sense barreja de mòbils. Però, a més, no per haver triat lliurement el mal l'home hi està sotmès, sinó que pot triar restaurar el fonament darrer de tota màxima, en la seva puresa.

8.2. La moral de Kant

L'educació moral

Cal comprendre que l'educació moral és el procés de formació d'un caràcter, en el sentit de la seva fundació per una conversió, un canvi de jerarquia que no deurà res a la gràcia, és a dir, a l'ajuda excepcional de Déu, sinó que tot ho extreu de les pròpies forces de l'home.

Aquesta conversió moral que Kant a Sobre el mal radical en la naturalesa humana anomena “única decisió irrevocable” no consisteix a “portar-se millor”, és a dir, a millorar els costums en el temps, sinó a elevar-se fins a l'arquetip de la intenció moral en tota la seva puresa. Tal decisió no és mai perfecta en l'home: consisteix alhora en respondre a *què he de fer* i *què puc esperar*.

Això és possible perquè el mòbil que consisteix en el respecte a la lleï moral no s'ha perdut (com ho demostra la persistència dels ideals de la Il·lustració); n'hi ha prou a restaurar-lo en la seva superioritat absoluta com a “mòbil en si suficient”.

La lleï moral

En quant a la lleï moral es refereix, aquesta és per Kant, respecte de l'home, un incentiu, suficient per si mateix, per determinar el nostre albir. L'home, en tant ser lliure, té la lleï moral ja dins seu, i de no ser aquest el cas, fins i tot l'ésser més racional (calculador) necessitaria altres incentius per determinar la seva actuació, i ni la més racional de les reflexions podria entrellçar una lleï moral. Que tinguem la lleï moral com a incentiu, pel respecte que ens genera, significa que tenim una predisposició (*anlage*) al bé, i és aquesta la predisposició a la personalitat, o a la moralitat. D'igual forma, explica també l'incentiu de la sensibilitat, que s'identifica sota l'etiqueta de “l'amor propi” (*eigenliebe*).

Kant concep aquest amor propi, primer, com merament mecànic, la qual cosa correspon a la predisposició de l'home a l'animalitat; però a més, com a físic, que involucra la comparació amb altres homes, la qual cosa és identificada amb la predisposició a la humanitat.

En aquest punt resulta inconfusible la influència de Jean-Jacques Rousseau, doncs tots dos nivells d'amor propi corresponen a l'amor de si i a l'amor propi, respectivament:

«L'amor de si, que només ens afecta a nosaltres, s'accontenta quan les nostres veritables necessitats són satisfetes; però l'amor propi, que es compara, mai està content i no podria estar-ho, perquè aquest sentiment exigeix que els altres ens prefereixin respecte a si mateixos, la qual cosa és impossible. D'aquesta manera, allò que fa a l'home essencialment bo, és tenir poques necessitats i comparar-se poc amb els altres, i el que el fa essencialment dolent, és tenir moltes necessitats i atènyer-se molt a l'opinió.»⁵⁶

La responsabilitat moral

És completament característic de la filosofia de Kant, el pensar que no podem lliurar-nos de la responsabilitat moral de tenir en compte, en actuar, a altres persones que puguin veure's afectades. Kant creu que hauríem d'estar atents per no anteposar les nostres finalitats a les d'algú altre; pretendre que les nostres pròpies inclinacions prenguin preferència respecte els límits que ens imposa l'obligació de tractar a tots amb dignitat absoluta, és precisament el que Kant denomina *vanitat*.

També podem entendre aquesta vanitat, com l'atorgar-nos a nosaltres mateixos un valor social que considerem superior al d'altres persones. És aquesta tendència humana el més gran enemic de la moralitat, l'expressió del mal radical en una conducta que tots som capaços de reconèixer. La llei moral es manifesta en tota la seva esplendor quan, pel respecte que ens genera, aconseguim humiliar-la.

⁵⁶ Rousseau, Jean-Jacques. *L'Emili o De l'educació*; pàg. 315

8.3. La intencionalitat de la seva teoria

Kant no era maniqueu; per tant, per a ell l'home és alhora bo i dolent: bo quan utilitza la moralitat i dolent quan actua per incertesa en comptes de fer-ho per deure.

Amb la aquesta teoria del mal radical, intenta explicar “des d'un punt de vista pràctic” perquè ens desviem de la llei moral. Per Kant, el mal radical no s'identifica amb la naturalesa sensible i fenomènica, ni tampoc es considera un defecte de la capacitat racional humana, sinó que està lligat a la corrupció de la voluntat i és radical en tant que té les seves arrels en la naturalesa humana.

Per això, pel filòsof, és un error convertir el mal en una mena de tendència inevitable de la naturalesa humana i excloure la llibertat i la responsabilitat. Cal suposar, *a priori*, que la naturalesa moral de l'home està originàriament constituïda pel bé (herència rousseauiana), malgrat l'existència empírica d'accions manifestament contràries al deure.

8.4. Els mòbils sensibles: les passions

Kant exposa en la seva obra Antropologia en sentit pragmàtic (1798) que “*les passions són càncers de la raó pura pràctica i, la majoria de les vegades, incurables*”⁵⁷, per tant, afirma la corrupció de la nostra racionalitat de deixar de reconèixer sistemàticament el valor absolut de la nostra pròpia persona o de qualsevol altra.

A la seva obra, Kant defineix *passió* com aquella “*inclinació que impedeix a la raó comparar-la [...] amb la suma de totes les nostres [altres] inclinacions*”⁵⁸, essent a la vegada una *inclinació* una “*apetència sensible, que li serveix al subjecte de regla (hàbit)*”⁵⁹.

Antropologia en sentit pragmàtic, obra de Kant

⁵⁷Immanuel Kant, *Antropologia en sentit pragmàtic*, capítol 7; pàgina XX

⁵⁸Op.cit, capítol 7; pàgina XX

⁵⁹Op.cit, capítol 7; pàgina XX

El terme *passió*, segons l'Institut d'Estudis Catalans, es refereix a una "inclinació viva, vehement, violenta, de l'ànim envers una cosa". Avui dia, podríem posar com a exemple algú a qui apassiona el futbol; aquesta persona gaudeix d'aquesta activitat i la considera prioritària respecte moltes altres. Aquest tipus de passió no seria reprotxable des d'un punt de vista moral.

Però Kant no es refereix a aquesta passió, sinó que parla d'una persona que, per jugar a futbol, per mantenir-nos en el mateix exemple, descarta la seva família, als seus amics, la seva pròpia salut, i està disposat a qualsevol cosa per seguir practicant l'activitat. Només és en aquest sentit quan Kant la repudia moralment.

8.5. El bé i el mal

La tradició -sobretot la judeocristiana- sempre ha mostrat el bé i el mal com dos enemics que s'oposen i lluiten en igualtat de condicions. Tots dos tenen una manera similar de "dominar" a l'home i així ho mostra la clàssica oposició Déu-Dimoni o la d'àngels-diables.

Kant trenca amb aquesta simetria considerant que *bé* i *mal* no tenen el mateix *status*, que no són comparables. Per a ell el mal seria només un incomplet desenvolupament del bé, que sí tindria una autonomia aliena a la del subjecte, doncs coincideix amb la raó, amb la moralitat. Per contra, el mal es funda en el fet que hi ha llibertat, i, per tant, possibilitat de triar. Per això el mal és un "mal radical".

Aquest mateix argument permet dir que el mal no és invencible, sinó que és possible superar-lo apel·lant al principi que sí té entitat per si mateixa, és a dir, al bé.

El mal radical

Com hem vist que el mal depèn de l'existència del bé, de la llibertat, i per tant, de l'existència d'un subjecte que triï, caldria preguntar-se si tot això porta aparellat la seva contingència. Per això a la pregunta: "és el mal necessari?" no ens qüestionem si és necessari "per a alguna cosa", sinó si la seva existència és casual, si podria tant donar-se com no haver-se donat mai. La resposta és que no, i l'argumentació s'enquadra dins del que Kant entén com "mal radical".

El mal no és alguna cosa que hagi succeït “de tant en tant”, o “per casualitat”, per atzar del destí. Al contrari, el mal és originari, i la seva radicalitat es basa en tres raons que es van encadenant unes amb unes altres, i que constitueixen pilars importants de la teoria kantiana:

- La primera d'elles fa referència a l'**essència finita i doble de l'home**. Per Kant -com per a tot el corrent il·lustrat- l'home consta d'una part sensible i una altra d'intel·ligible, i és aquesta naturalesa heterogènia la que permet que entri el mal en l'home, donant pas, mitjançant l'egoisme, a la subordinació dels mòbils intel·ligibles als sensibles. Si l'home fos pura raó no seria home, seria un déu, un àngel, un sant sense possibilitat de triar, que actuaria sempre moralment, doncs el mal no existiria per a ell.
- La segona raó, que es deslliga de l'anterior, es refereix al concepte de **llibertat**. Com Kant parteix que per a l'home hi ha llibertat, és fàcil aïllar el raonament pel qual s'arriba a l'existència del mal. Si hi ha llibertat és perquè hi ha opcions reals d'elecció, és a dir, hi ha alguna cosa que s'oposa a la moralitat: el mal.
- En tercer i últim lloc està el fet del **bé com a haver de**, com a llei. Atès que actuar moralment és un deure, existeix el mal, la no-moralitat, doncs entre les condicions de possibilitat que existeixi un *haver*, està també la que es pugui actuar d'una altra manera, incomplint el deure. És contradictòria la idea d'un *haver de* que no impliqui l'existència d'altres possibilitats d'actuació.

D'altra banda, el fet que el mal sigui radical, originari en l'home, no implica que estigui sempre actuant, que sigui necessari absolutament. Al contrari, és un element constitutiu de l'home en potència, com a espècie, la qual cosa no significa que hagi d'estar actualitzant-se constantment. És a dir, no té per què estar donant-se en aquest precís moment, però sabem que, per les tres raons abans esmentades, existeix, s'ha donat i es donarà, i si deixés de donar-se seria només perquè els homes haurien deixat de ser homes.

Kant afirma que l'home és per naturalesa dolent, referint-se al fet que tenim una propensió, que consisteix a anteposar l'incentiu de l'amor propi al de la llei moral. I això no per algun impuls sensible, sinó com un acte lliure del nostre albir o racionalitat. En això consisteix la seva tesi del mal radical.

Per aquest motiu el mal sorgeixi no tant en individus aïllats, sinó sempre quan estem en relació els uns amb els altres:

«L'enveja, l'ànsia de domini, la cobdícia i les inclinacions hostils lligades a tot això assalten la naturalesa humana. Aquests elements estan inclosos en el mal i constitueixen exemples que indueixen a ell. És suficient que els homes s'uneixin perquè el mal els corrompi mútuament en la seva disposició moral i es facin dolents uns als altres.»⁶⁰

Llavors, si com ja hem dit, el mal sorgeix en comunitat, només d'igual manera pot superar-se:

«El domini del principi bo [...] no és [...] assolible d'una altra manera que per l'erecció i extensió d'una societat segons lleis de virtut [...]»⁶¹

Tant la seva doctrina del mal radical, com la de la predisposició original al bé, intenten explicar no només perquè a vegades no complim amb la llei moral, sinó també perquè a vegades la complim, i en definitiva, perquè la llibertat humana resulta inexplicable.

Així arribem a la irreconciliable concepció antropològica kantiana: per una part, els éssers humans, en quan agents finits i racionals,

Adam i Eva (bé) amb la serp (mal) al paradís

són lliures; per l'altre, com a criatures físiques estan condicionades per la naturalesa, incitats per les inclinacions. No obstant, sempre es tracta d'una humanitat homogènia amb esquemes racionals universals, desproveïda de diferències culturals. Per tant, el projecte ètic de Kant intenta conjugar aquests

⁶⁰Op. cit, capítol 6; pàg. 93-94

⁶¹Op.cit, capítol 6; pàg. 94

dos mons, un ésser ahistòric, que no pot ser més que una utopia, i un no-ésser amb desig de ser, inassolible en forma plena.

En conclusió, podem dir que el mal s'origina en la relació entre éssers humans, pel mateix fet d'estar uns al costat dels altres, i considerar-lo com un caràcter de la nostra espècie.

8.6. Repercussions

A l'època, els Aufklärer* es van escandalitzar pel que interpretaven com una predisposició kantiana a admetre que la naturalesa humana estava marcada per una inesborrable tendència a la corrupció -Herder considerava aquesta tesi com una "Philosophische Diavoliade"- i els cristians consideraren la teoria com una mena d'equivalent racionalista de la doctrina del pecat original, que Kant transforma, més que reprèn. Però cal no confondre la humana tendència al mal amb un *mal absolut i invencible*.

9. Conclusions

Després de la recerca feta durant el treball per valorar la teoria de Hannah Arendt he pogut treure diferents conclusions:

- El seu intent de superar el maniqueisme s'aconsegueix després d'igualar els membres del Partit Nazi amb els dirigents jueus que van col·laborar en l'Holocaust. D'aquesta manera es comprova que no hi ha un mal absolut ni un bé total.
- El seu intent de caracteritzar a Eichmann com una persona normal dóna resultats positius, però no es pot considerar que aquest no tingués responsabilitat en el Tercer Reich i per tant, el concepte de banalitat del mal no és aplicable en ell. Aquest mal banal podria correspondre a la societat alemanya que va contemplar passivament com milions de compatriotes anaven a la mort i, fins i tot, a algunes de les persones que van ajudar a la NSDAP en algun treball mínim, des dels maquinistes que conduïen els trens als camps de concentració fins els caps de l'estació. El treball d'aquestes persones sí pot considerar-se banal, però no el d'un nazi encarregat de la organització logística de transports, que a més, va participar en la Conferència de Wannsee, on es va aprovar la solució final.

Per tant, la teoria de Hannah Arendt va fracassar en aquest punt, si bé és cert que el més probable és que Arendt no estigués d'acord amb la defensa d'Eichmann, però seguint el fil del seu estudi, l' "acceptés".

Si Eichmann en realitat hagués volgut ajudar als jueus o, almenys, no col·laborar en gran part en la seva destrucció, hagués demanat un canvi de secció i en els últims moments del règim, no hauria manat, desobeint les ordres de Himmler, continuar amb l'execució del poble jueu.

- Com s'ha dit, la col·laboració dels dirigents jueus va ser evident, però l'error de Hananh Arendt va ser exposar la seva teoria tan sols quinze

anys després de l'Holocaust, quan les ferides encara estaven obertes i les matances eren massa recent com per titllar les víctimes de col·laboradores.

- Els arguments que va plantejar per normalitzar aquest mal, són del tot correctes perquè han estat utilitzats durant altres règims totalitaris, com el poder del llenguatge i la tergiversació dels fets.

A més, no s'ha d'oblidar que sota un règim totalitari el poder se centra en un líder que tot ho pot i al que tothom ha d'obeir, però el poble danès va poder fer front a aquesta repressió i s'hi va negar.

- En el cas de la sentència, Hannah Arendt l'hauria aplicat diferent tenint en compte que aplica a Eichmann el mal banal i com que aquest no va ser acceptat en aquell moment pels jutges, ni pot ser-ho ara, els jutges van obrar correctament.

En l'actualitat, es pot veure que aquest concepte de banalitat del mal encara és aplicable, ja que la passivitat i la ignorància davant dels problemes del Tercer Món és un problema que afecta gairebé el 75% de la població. Així doncs, la teoria de Hannah Arendt i la seva banalitat del mal han resultat efectives ja que encara se'n pot fer ús i són aplicables a la vida diària.

10. Glossari

A

- **Aliyà:** terme utilitzat per anomenar la immigració jueva a la Terra d'Israel. L'acció inversa –emigració o diàspora– es coneix amb el nom de *yeridà* o “descens”.
- **Aufklärer:** grup d'amics pertanyents a la Berlin Enlightenment format per l'editor i llibreter Friedrich Nicolai , el poeta i filòsof Karl Wilhelm Ramler , el filòsof Johann Georg Sulzer , Thomas Abbot , Gotthold Ephraim Lessing i Moisés Mendelssohn .
- **August Ludwig von Schlözer:** historiador alemany del segle XVIII, destacat per fonamentar bases per a l'estudi crític de la història de Rússia.

C

- **Cabalística:** relatiu o pertanyent a la càbala: a la tradició jueva, sistema d'interpretació mística i al·legòrica de l'Antic Testament.
- **Cas Dreyfus:** a la fi del segle XIX, el capità de l'Exèrcit Francès Alfred Dreyfus (d'origen jueu-alsacià) va ser acusat d'haver lliurat als alemanys documents secrets. Jutjat per un tribunal militar, va ser condemnat a presó perpètua pel delicte d'alta traïció.

Convençuda de l'arbitrarietat de la condemna, la família del capità va intentar provar la seva innocència. Simultàniament, el coronel Picquart va comprovar que el veritable traïdor havia estat el comandant Esterhazy però l'Estat Major es va negar a reconsiderar la seva decisió.

Això va iniciar un procés d'escissió en dues Frances que es perllongaria fins a finals de segle. Van esclatar disturbis antisemites en més de vint ciutats i va haver-hi diversos morts a Alger. Fins i tot la República es va commoure i es va témer per la seva estabilitat.

- **Comissionat:** persona encarregada de portar a terme alguna activitat concreta.

- **Comitè Internacional de la Creu Roja (CICR):** organització imparcial, neutral i independent, que té la missió exclusivament humanitària de protegir la vida i la dignitat de les víctimes de la guerra i la violència interna, així com de prestar-los assistència.
- **Concili Vaticà II:** assemblea de bisbes de l'església catòlica convocada pel papa Joan XXIII, el 25 de gener de 1959, per a deliberar i decidir sobre qüestions de doctrina o de disciplina eclesiàstica.
- **Conspiració Judeomaçònica:** teories conspiratives que atribueixen a la francmaçoneria i al judaisme un paper protagonista en situació d'influència, aliança, o subordinació. Aquest terme és principalment emprat per adversaris d'aquests dos grups.

D

- **Declaració Balfour:** va ser una manifestació formal del govern britànic publicada el 2 de novembre de 1917 en la qual el Regne Unit es declarava favorable a la creació d'una llar nacional jueva a Palestina. El format del document és una carta signada pel Secretari de Relacions Exteriors britànic Arthur James Balfour i dirigida al baró Lionel Walter Rothschild, líder de la comunitat jueva a Gran Bretanya, per a la seva transmissió a la Federació Sionista de Gran Bretanya i Irlanda. És considerada com el primer reconeixement d'una potència mundial dels drets del poble jueu sobre la Terra d'Israel.

- **Dictadura de proletariat:** forma de govern postulada pel marxisme entre el capitalisme i la societat comunista. D'acord amb el marxisme, l'existència mateixa de qualsevol tipus d'estat implica la dominació d'una classe social sobre una altra.

D'acord amb Karl Marx, en el règim capitalista, fins i tot en condicions de democràcia, existeix una dictadura de la burgesia. Marx postula la necessitat d'una revolució en la qual el proletariat s'estableixi com a classe dominant, per a dissoldre's a poc a poc com a tal, en la transició cap a una societat sense classes. La dictadura del proletariat seria l'etapa immediatament posterior a la presa del poder per part de la classe obrera, en la qual es crea un Estat Obrer.

E

- **Édouard Drumont:** periodista i escriptor catòlic del segle XIX, antisemita, antimaçònic i nacionalista francès.
- **Extradició:** Acció de lliurar un reu refugiat en un país diferent al seu propi govern, en virtut de reclamació d'aquest.

I

- **Interpretació trinitària:** relativa o pertanyent a la Trinitat, dogma central sobre la naturalesa de Déu de la majoria de les esglésies cristianes, la qual afirma que Déu és un ésser únic que existeix simultàniament com tres persones diferents el Pare, el Fill i l'Esperit Sant.

J

- **Joseph Arthur de Gobineau:** diplomàtic i filòsof francès del segle XIX, la teoria racial del qual, impregnada d'antisemitisme, va arribar a ser emprada posteriorment com a justificació filosòfica del racisme nazi.
- **Joseph Pérez:** historiador i hispanista francès del segle XX.
- **Jueus seculars:** aquells que pertanyen al poble jueu per ascendència familiar, en concordança amb les lleis del judaisme, però no practiquen gaire o gens les lleis jueves. La majoria d'aquests es mostren indiferents al judaisme, el qual forma una part relativament petita de la seva identitat.

L

- **Libels de sang:** o calúmnies de la sang. Van ser acusacions falses en les quals s'afirmava que els jueus realitzaven crims utilitzant sang humana durant els seus rituals religiosos
- **Llengües semítiques:** eren parlades a l'antiga Mesopotàmia fa més de 3.000 anys. Són, per tant, les llengües documentades més antigues, tot i que fins el 1532 no van ser reconegudes com a família lingüística. Les més comunes avui dia són l'àrab, l'amhàric, l'hebreu i el tigrinya.

- **Lliga Anti-Difamació:** va ser fundada al 1913 per “detenir la difamació del poble jueu i assegurar la justícia i tracte just per a tots.” Ara l'agència lluita contra l'antisemitisme i totes les formes d'intolerància, defensa els ideals democràtics i protegeixi els drets civils de tothom.
- **Lliga dels Antisemites:** va ser una de les primeres associacions per a la recollida dels opositors jueus en l'Imperi Alemany i la primera en posar de moda l'antisemitisme. Va néixer el 26 de Setembre 1879, gràcies al periodista Wilhelm Marr, a Berlín i va existir fins a finals de 1880.

M

- **Maig Francès:** o Maig del 68. Va ser el conjunt de protestes que es van dur a terme a França i, especialment, a París durant els mesos de maig i juny de 1968. Van ser iniciades per grups estudiantils d'esquerres contraris a la societat de consum, als quals posteriorment es van unir grups d'obriers industrials, els sindicats i el Partit Comunista Francès. Com a resultat, va tenir lloc la major revolta estudiantil i la major vaga general de la història de França, i possiblement d'Europa occidental, secundada per més de nou milions de treballadors.
- **Mandat britànic de Palestina:** administració territorial encarregada per la Societat de Nacions al Regne Unit de Gran Bretanya i Irlanda del Nord a Orient Mitjà, després de la Primera Guerra Mundial, amb l'estatus de territori baix mandat. El territori sobre el qual es va establir corresponia a la regió meridional del Llevant mediterrani, una regió que l'Imperi otomà va perdre com a conseqüència de la seva derrota en la guerra.
- **Marranisme:** pràctica duta a terme pels jueus convertits al cristianisme que seguien exercint clandestinament els seus costums i la seva anterior religió.
- **Max Müller:** filòleg, indiòleg, mitòleg i orientalista alemany, fundador de la mitologia comparada del segle XIX.
- **Mossad:** o Institut d'Intel·ligència i Operacions Especials, és una de les agències d'intel·ligència d'Israel, responsable de la recopilació d'informació

d'intel·ligència, acció encoberta, espionatge i contraterrorisme, l'àmbit del qual es troba fora dels límits del país.

- **Mufti:** jurisconsultor musulmà, intèrpret o expositor de la *Sharia* o llei islàmica amb autoritat d'emetre dictàmens legals. Als països on el sistema polític està basat oficialment en l'islam, on la legislació té com una de les seves fonts la *sharia*, els *muftis* assessoren als òrgans judicials i legislatius.

O

- **Organització per a l'Alliberament de Palestina (OLP):** coalició de moviments polítics i paramilitars considerada per la Lliga Àrab, des d'octubre de 1964, com l' "única representant legítima del poble palestí".
- **Orientalista:** persona que es dedica als estudis orientals -l'estudi de les civilitzacions orientals, actuals i històriques-.

P

- **Pangermanisme/Paneslavisme:** doctrina que propugna la unió de tots els pobles d'origen germànic i eslau, respectivament.
- **Profanadors d'hòsties:** persona que llença o reté l'hòstia eucarística i, per tant, desprèn menyspreu cap a l'església.

R

- **Rahel Varnhagen:** escriptora alemanya d'origen jueu que va viure durant l'època del romanticisme. Va defensar les posicions de la il·lustració europea i l'emancipació dels jueus i de les dones.

W

- **Wilhelm Marr:** polític alemany del segle XIX conegut per haver estat el "pare" de l'antisemitisme modern, al donar privilegi a les suposades característiques racials dels jueus enfront de les religioses. Va establir també el primer moviment polític amb repercussió popular basat en idees antijueves.

Y

- **Yiddish:** idioma també conegut com jueu-alemany. És parlat per les comunitats jueves tant del centre com de l'est europeu, així com Pels seus descendents en altres llocs del món. Gran part de la sintaxi i del lèxic del provenen de l'alemany, però també posseeix influències de les llengües eslaves, com l'arameu i l'hebreu. L'ortografia yiddish usa els caràcters de l'alfabet hebreu.
- **Yishuv:** terme en hebreu que se sol utilitzar per referir-se a la massa de pobladors jueus residents en la Palestina otomana i, posteriorment, el Mandat Britànic de Palestina abans de l'establiment de l'Estat d'Israel, entre 1880 i 1948.

11. Bibliografia i webgrafia

Bibliografia:

Arendt, Hannah., *Eichmann en Jerusalén. Un estudio sobre la banalidad del mal*, Editorial Lumen, Barcelona, 2000.

Webgrafia:

http://es.wikipedia.org/wiki/Hannah_arendt

<http://es.wikipedia.org/wiki/Juda%C3%ADsmo>

http://es.wikipedia.org/wiki/Rahel_Varnhagen

<http://www.adl.org/about-adl/>

http://es.wikipedia.org/wiki/Adolf_Eichmann

<http://es.wikipedia.org/wiki/Yiddish>

<http://es.wikipedia.org/wiki/Moravia>

<http://es.wikipedia.org/wiki/Mosad>

<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=comissionat&operEntrada=0>

<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=extradici%F3&operEntrada=0>

http://es.wikipedia.org/wiki/Comit%C3%A9_Internacional_de_la_Cruz_Roja

<http://es.wikipedia.org/wiki/Totalitarismo>

<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=paneslavisme&operEntrada=0>

<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=pangermanisme&operEntrada=0>

http://ca.wikipedia.org/wiki/Dictadura_del_proletariat

<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=dicotomia&operEntrada=0>

<http://es.wikipedia.org/wiki/Antisemitismo>

http://ca.wikipedia.org/wiki/Lleng%C3%BCes_sem%C3%ADtiques

http://es.wikipedia.org/wiki/Joseph_P%C3%A9rez

<http://es.wikipedia.org/wiki/Orientalismo>

http://es.wikipedia.org/wiki/August_Ludwig_von_Schl%C3%B6zer

http://es.wikipedia.org/wiki/Max_M%C3%BCller

http://es.wikipedia.org/wiki/Arthur_de_Gobineau

http://es.wikipedia.org/wiki/Wilhelm_Marr

<http://de.wikipedia.org/wiki/Antisemitenliga>

http://es.wikipedia.org/wiki/%C3%89douard_Drumont

<http://es.wikipedia.org/wiki/Marranismo>

http://es.wikipedia.org/wiki/Concilio_Vaticano_II

<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=concili&operEntrada=0>

http://es.wikipedia.org/wiki/Mayo_franc%C3%A9s

http://es.wikipedia.org/wiki/Conspiraci%C3%B3n_judeomas%C3%B3nica

http://es.wikipedia.org/wiki/Libelos_de_sangre

<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=trinit%E0ria&operEntrada=0>

http://es.wikipedia.org/wiki/Sant%C3%ADsim_a_Trinidad

<http://es.wikipedia.org/wiki/Profanaci%C3%B3n>

<http://es.wikipedia.org/wiki/Sionismo>

http://es.wikipedia.org/wiki/Mandato_brit%C3%A1nico_de_Palestina

http://www.uib.es/ant/infosobre/estructura/instituts/ICE/revista_IN/pags/volumenes/vol2_num2/riera/existencia-mal.html

<http://apuntesdelechuza.wordpress.com/2010/08/12/kant-%C2%BFoposicion-entre-el-bien-y-el-mal/>

<http://www.alcoberro.info/planes/kant16.htm>

<http://tbpd.wordpress.com/2010/11/29/el-origen-del-mal-segun-la-teoria-etica-de-immanuel-kant/>

http://en.wikipedia.org/wiki/Berlin_Enlightenment